

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

170999

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE 4122 SAYILI YASA ÖNCESİNDE VE SONRASINDA
AĞAÇLANDIRMALAR

Orm. Müh. Sevim İNANÇ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"Orman Yüksek Mühendisi"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 07.07.2005
Tezin Savunma Tarihi : 01.08.2005

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AYAZ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Cengiz ACAR

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Emin Zeki BAŞKENT

Trabzon 2005

ÖNSÖZ

“Türkiye’de 4122 Sayılı Yasa Öncesinde ve Sonrasında Ağaçlandırmalar” isimli bu araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Araştırma konusunun seçiminde, planlanmasında ve yürütülmesinde her türlü yardımı gösteren ve daima görüşlerinden yararlandığım değerli hocam Sayın Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ’e en içten teşekkürlerimi sunmayı bir görev bilirim.

Araştırmanın çeşitli aşamalarında büyük desteğini gördüğüm ve görüşlerinden yaralandığım değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AYZAZ’a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın yürütülmesi sırasında yardımlarını gördüğüm Sayın hocalarım Mustafa KONUKÇU’ya, Doç. Dr. Yalçın KUVAN’a ve Hasan Tezcan YILDIRIM’a yazım aşamasında yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Gonca Ece ÖZCAN’a, Arş. Gör. Hazan ALKAN AKINCI’ya, Arş. Gör. Ercan OKTAN’a, Arş. Gör. İsmet YENER’e, Arş. Gör. Oytun Emre SAKICI’ya ve Arş. Gör. Çiğdem SAKICI’ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca her zaman yanımda olarak bana destek olan anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sonuçlarının, benzer konularda bundan sonra yapılacak araştırmalara ışık tutmasını ve ülkemiz ormancılığına katkı sağlamasını dilerim.

Sevim İNANÇ

Trabzon, 2005

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VII
TABLolar DİZİNİ.....	VIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Araştırmanın Önemi, Amacı ve Kapsamı.....	4
1.2. Ağaçlandırma Kavramı, Tanımı ve Önemi.....	4
1.3. Dünyada Ağaçlandırma.....	6
1.4. Türkiye’de Ağaçlandırma.....	9
1.4.1. Türkiye’de Ağaçlandırmaların Tarihsel Gelişimi.....	9
1.4.1.1. 1937 Yılı Öncesi.....	9
1.4.1.2. 1937 Yılı Sonrası.....	10
1.5. Ağaçlandırma Etkinliklerinde Yasalar.....	12
1.5.1. 1937 Tarihli ve 3116 Sayılı Yasa.....	13
1.5.2. 1956 Tarihli ve 6831 Sayılı Yasa.....	15
1.6. Kalkınma Planlarında Ağaçlandırma Hedef ve Politikaları.....	18
1.7. Örgütsel Altyapı.....	19
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	22
2.1. Materyal.....	22
2.2. Yöntem.....	22
3. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	23
3.1. 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası.....	23
3.1.1. 4122 Sayılı Yasa’nın 1.Maddesi’ne Göre Değerlendirme ve Bu Kapsamda Yapılan Çalışmalar.....	23
3.1.1.1. Ağaçlandırma Çalışmalarında Geline Durum.....	24
3.1.1.2. Yeşil Kuşak Ağaçlandırmaları.....	27

3.1.1.3.	Erozyon Kontrolü.....	28
3.1.1.4.	Özel Ağaçlandırma.....	30
3.1.1.4.1.	Devlet Ormanlarında Özel Ağaçlandırma.....	30
3.1.1.4.1.1.	Kredilendirme	32
3.1.1.4.1.2.	Tali Orman Ürünleri.....	32
3.1.1.4.2.	Hazine Arazilerinde Özel Ağaçlandırma	32
3.1.1.4.3.	Tapulu Arazilerde Özel Ağaçlandırma	33
3.1.1.5.4.	Ekonomik Altyapı	35
3.1.1.5.5.	Yıllara Göre Özel Ağaçlandırmalar	36
3.1.1.2.	4122 Sayılı Yasa'nın 2.Maddesi'ne Göre Değerlendirme	39
3.1.1.3.	4122 Sayılı Yasa'nın 3.Maddesi'ne Göre Değerlendirme	40
3.1.1.4.	4122 Sayılı Yasa'nın 4.Maddesi'ne Göre Değerlendirme	41
3.1.1.5.	4122 Sayılı Yasa'nın 5-6-7-8. Maddeleri'ne Göre Değerlendirme.....	44
3.1.1.6.	4122 Sayılı Yasa'nın 9. Maddesi'ne Göre Değerlendirme	46
3.1.1.6.2.1.	Özel Ödenek.....	49
3.1.1.6.	4122 Sayılı Yasa'nın 10-11-12-13-14-15-16-17. Maddeleri'ne Göre Değerlendirme.....	50
4.	SONUÇLAR	53
5.	ÖNERİLER.....	55
6.	KAYNAKLAR	58
	ÖZGEÇMİŞ	60

ÖZET

Türkiye’de 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı Orman Yasası ile birlikte ağaçlandırma çalışmaları başlamıştır. Daha sonra 6831 Sayılı Yasa ile çeşitli düzenlemeler getirilmiş. Yapılan ağaçlandırma çalışmalarının yeterli düzeylerde olmadığı gerekçesiyle toplumun hemen her kesimine ve tüm kamu kurum ve kuruluşlarına ağaçlandırma yükümlülüğü getiren 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası 1995’te yürürlüğe girmiştir. Yasal ve örgütsel yapıda meydana gelen çeşitli değişikliklere rağmen, bugüne kadar yaklaşık 2 milyon hektar alan ağaçlandırılmıştır.

Yasa ile toplumun hemen tüm kesimini içeren yoğun bir çalışma hedeflenmiş olmakla birlikte, ne yazık ki istenen sonuçlar alınamamıştır. Yasanın uygulamaları dikkate alındığında, adında yer alan “seferberlik” kavramının gerektirdiği çalışmaların yapılmadığını söylemek olanaklıdır.

Anahtar Kelimeler: 3116 Sayılı Yasa, 6831 Sayılı Yasa, 4122 Sayılı Yasa, Ağaçlandırma.

SUMMARY

Afforestations Before and After Act 4122 in Turkey

In Turkey, afforestation studies were started with the Forestry Act 3116 that was came into force in 1937. Afterwards different arrangements were brought with the Forestry Act 6831. The National Afforestation and Erosion Control Mobilization Act 4122 that brought up an obligation of afforestation to almost all of the community and all the public association and foundation was came into force in 1995 by the reason of insufficiency of afforestation studies. Until now about 2 million hectares area has been afforested despite various changes in legal and organizational structure.

An intensive afforestation study including almost all of the community was aimed with the Act, but the expected results could not realize. When the application of the Act has taken into consideration, the studies required by the concept of “mobilization” haven’t been done.

Key Words: Act 3116, Act 6831, Act 4122, Afforestation

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Türkiye ormanlarının coğrafi dağılımı	2
Şekil 2. Özel ağaçlandırma alanlarının mülkiyet durumu	35
Şekil 3. Yıllara göre proje sayısı ve ağaçlandırılan alan miktarı	38

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Türkiye ormanlarının mevcut alansal durumu	1
Tablo 2. Türkiye ormanlarının mevcut ağaç serveti	2
Tablo 3. Kıtalara göre alan, orman, ağaçlandırılmış orman alanı ve nüfus.....	7
Tablo 4. Ükelere göre ağaçlandırmalar	8
Tablo 5. Bölgesel düzeyde potansiyel ağaçlandırma ve erozyon kontrolü alanları....	12
Tablo 6. Türkiye’de ağaçlandırma çalışmaları	25
Tablo 7. 1986–1994 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışmaları.....	26
Tablo 8. 1996–2003 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışmaları.....	27
Tablo 9. 1994 yılı sonu itibariyle yapılan yeşil kuşak ağaçlandırmaları.....	28
Tablo 10. 1996–2003 yılları arasında yapılan yeşil kuşak ağaçlandırmaları	28
Tablo 11. 1994 yılı sonu itibariyle erozyon kontrolü çalışmaları	29
Tablo 12. 1996–2003 yılları arasında yapılan erozyon kontrolü çalışmaları	29
Tablo 15. Devlet arazilerinde yapılan özel ağaçlandırma çalışmaları	32
Tablo 16. Hazine arazilerinde yapılan özel ağaçlandırma çalışmaları.....	33
Tablo 17. Tapulu arazilerde yapılan özel ağaçlandırma çalışmaları.....	34
Tablo 18. Türkiye’de özel ağaçlandırma alanlarının mülkiyet durumu	34
Tablo 19. 1986–1994 yılları arasında yapılan özel ağaçlandırmalar	37
Tablo 20. 1996–2004 yılları arasında yapılan özel ağaçlandırmalar	37
Tablo 21. Yıllara göre kredi tahsis ve kullanım durumu.....	39
Tablo 22 Yıllar itibariyle hatıra ormanı gerçekleşmesi.....	45
Tablo 23. Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü genel müdürlüğü fon/özel ödenek gelir ve giderleri.....	48

1. GENEL BİLGİLER

Türkiye'nin toplam yüzölçümü yaklaşık olarak 78 milyon ha'dır. Avrupa ile Asya anakaralarının kesişme noktasında yer alan ülke toprakları coğrafi, stratejik ve kültürel açıdan farklı özelliklere sahiptir [1].

Orman Genel Müdürlüğü'nce gerçekleştirilen orman envanter çalışmalarına göre, ülkemizde 21,2 milyon ha alan ormanlarla kaplıdır. Ormanlık alanların ülke alanına oranı % 27,22 civarındadır FAO verilerine göre ise, Dünya genel alanının yaklaşık % 30'u ormanlarla kaplıdır [2].

Türkiye ormanlarının mevcut alansal durumu aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmiştir.

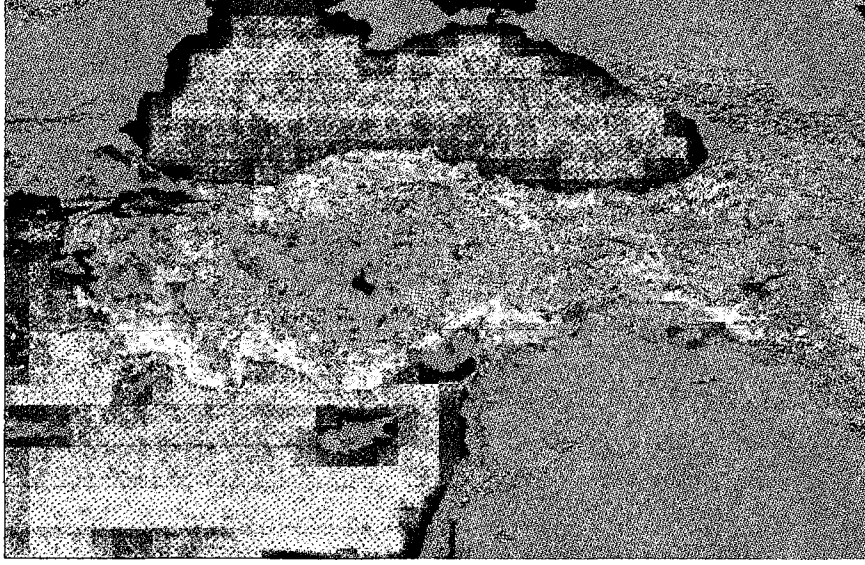
Tablo 1. Türkiye ormanlarının mevcut alansal durumu [2].

Nitelik	Koru(ha)	Baltalık(ha)	Toplam(ha)	%
Normal	8 940 214	1 681 006	10 621 220	50.1
Bozuk	6 499 380	4 068 146	10 567 526	49.9
Toplam	15 439 594	5 749 152	21 188 746	100.0
%	72.9	27.1		

Tablo 1'de görüldüğü gibi, ülkemiz orman alanlarının ülke genel alanına oranı dünya ortalamasına yakındır. Ancak, ülkemiz ormanlarının nitelik durumu incelendiğinde fazla iyimser olmamak gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü ülkemiz ormanlarının yaklaşık yarısı (% 49,9) bozuk yapıdadır. Dünya ormanlarının ise % 68'i verimli, % 32'si bozuk yapıdadır [2].

Orman alanlarının ülke geneline dağılımı incelendiğinde, ormanlarımızın Anadolu'da bir at nalı gibi genellikle kıyı şeritlerine yakın alanlarda toplandığı görülmektedir (Şekil 1). Ormanlarımızın ülke geneline dağılımında belirgin bir düzensizlik vardır. Bunun nedenleri arasında yöresel iklim koşulları önemli bir yere sahiptir [3].

Ülkemizin sahip olduğu orman alanlarının coğrafi dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir [3].

Şekil 1. Türkiye ormanlarının coğrafi dağılımı

Ülke ormanlarının yaklaşık % 76 sı Karadeniz, Akdeniz, Marmara ve Ege Bölgelerinde yer almaktadır. Verimli orman alanları incelendiğinde ise, en verimli orman alanlarının yüzde % 64,3 oranı ile Marmara Bölgesi'nde yer aldığı görülmektedir. Bunun % 58,2'lik verimli orman alanı oranı ile Karadeniz bölgesi izlemektedir [4].

Tablo 2. Türkiye ormanlarının mevcut ağaç serveti [4].

Nitelik	Ağaç serveti (m ³)	%
Koru	1 055 275 489	91.0
Baltalık	103 824 279	9.0
Toplam	1 159 099 768	100.0

Tablo 2'den izlenebileceği gibi ülkemiz ormanlarında yaklaşık 1,2 milyar m³ ağaç serveti bulunmaktadır. Bu servetin çok önemli bir bölümü; % 90'dan fazlası yaklaşık 10,6 milyon ha olan normal yapıdaki ormanlarda yer almaktadır. Bozuk nitelikli yaklaşık 10,5 milyon ha alanda ise ne yazık ki çok düşük miktarda ağaç serveti söz konusudur [3].

Toplumun orman kaynaklarından beklediği mal ve hizmetlerin karşılanabilmesi, bu kaynakların devamlılığının sağlanması ve korunması ile ilgilidir. Hızlı nüfus artışı ve son yıllarda dünya ormancılık gündeminden düşmeyen ormansızlaşma karşısında devletler,

orman kaynaklarına yönelik ekonomik, sosyal ve ekolojik beklentileri karşılamak, yeni orman alanları yaratmak veya mevcut verimsiz durumdaki ormanları verimli hale dönüştürmek amacını taşımaktadır. Bu amaç kapsamında ağaçlandırma etkinlikleri, geçmişten günümüze ormancılık örgütlerinin temel etkinliklerinden biri olarak önemini arttırarak korumuştur [5].

Ağaçlandırma etkinliklerinin amaçları, ulusal ormancılık politikası ve bu doğrultudaki yönetsel uygulamalara bağlı olarak değişebilmektedir. Günümüzde, ağaçlandırmalarda ağırlığın endüstriyel odun hammaddesi ihtiyacının karşılanmasına yönelik geliştiği ve bu amaca hizmet etmek üzere oluşturulan orman alanlarının hızla arttığı görülmektedir [5]. Bununla birlikte zaman içinde ağaçlandırma çalışmaları toprak ve su kaynaklarını korumak, çevresel sorunları en aza indirgeyerek (küresel ısınma, biyolojik çeşitliliğin korunması vs.) yaşanabilir bir dünya oluşturmak, kırsal fakirliği azaltmak ve orman ürünleri talebini karşılamak için yapılmaktadır. Yine ağaçlandırma etkinlikleri, odun hammaddesi ihtiyacını karşılamaya yönelik olabildiği gibi, erozyonu önlemek, hidrolojik ve biyolojik dengeyi sağlamak ve rekreasyon alanları yaratmak amaçları ile de yapılabilmektedir [6].

Diğer yandan, ülkemizin sahip olduğu engebeli arazi yapısı ve toprak kullanımının bilimsel ilkelere uygun olmaması, toprak erozyonunun oldukça yüksek noktalara ulaşmasına yol açmıştır. Ülkemiz topraklarının çok önemli bir bölümü çeşitli şiddetlerde erozyona açıktır. Bunun en önemli nedenlerinin başında, orman olarak kullanılması gereken arazilerin tarım ve otlatmacılık amaçlarıyla kullanılmak yoluyla tahrip edilmesi gelmektedir. Bununla beraber ülkemiz toprakları arazi kabiliyet sınıfları yönünden henüz kapsamlı bir ayırım yapılmamıştır. Bunun sonucu olarak yerleşim, tarım, orman ve otlak alanlarının değerlendirilmesinde sürekli hatalar yapılmaktadır. Yine ülkemizde orman rejimine ayrılan alanın ancak yarısında kadastro çalışmalarının bitirilmiş olması karşılaşılan büyük sorunlardan bir tanesidir [7].

Gerek ülkemiz ormanlarının miktar ve nitelik olarak yetersizliği, gerek orman ürünleri ve özellikle endüstriyel odundaki arz açığı ve gerekse yaşanan toprak erozyonu bir gerçeği ve gerekliliği açık olarak ortaya koymaktadır. Ülkemizde orman varlığı artırılmalıdır [4].

Ormancılık politikası açısından orman varlığını arttırmak üzere çeşitli araçlardan söz edilebilir. Orman varlığının % 99'undan daha fazlasının devlete ait olduğu ve bu ormanların yönetim ve işletilmesinin devlete anayasal bir görev olarak verildiği ülkemizde,

kuşkusuz, orman varlığının artırılmasının birinci derecede sorumlusu devlettir. Devlet, orman varlığını artırmak üzere kendi kaynaklarını seferber edebileceği gibi, özel ve tüzel kişi, kurum ve kuruluşların kaynaklarının bu amaca yönelik olarak seferber edilebilmesi amacıyla yol ve yöntemler geliştirebilir [4].

Bu çalışmada, bütün bu temel gerekçelerden yola çıkılarak, teşviki adeta bir zorunluluk halini almış olan ağaçlandırma çalışmalarının geçmişi, bugün geldiği nokta ve 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası çerçevesinde yapılan çalışmalar irdelenecektir. Bu amaçla, bir yandan ağaçlandırmalarla ilgili yasal ve örgütsel altyapı gözden geçirilecek, bir yandan da gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmalarının değerlendirmesi yapılarak geleceğe yönelik öneriler geliştirilecektir.

1.1. Araştırmanın Önemi, Amacı ve Kapsamı

Ülkemiz ormancılığının en önemli sorunlarından birisi orman alanlarının hem nitelik hem de nicelik olarak yetersizliği ve toplumun ormandan beklediği ürün ve hizmetleri sağlama konusundaki sıkıntılardır. Bu yetersizlik ve yetersizlikten kaynaklanan sıkıntılar, çözüm için çeşitli yaklaşım ve arayışların ortaya konulmasını zorunlu kılmıştır. Bu yaklaşım ve arayışların sonuçlarından birisi de ağaçlandırma çalışmalarıdır.

Ülkemizde ağaçlandırma çalışmaları özellikle 1990 yılından sonra bir azalma eğilimi göstermiştir. Yaşanılan toprak erozyonunun boyutu, ağaçlandırılan alan miktarının azalışı 4122 Sayılı Yasa'nın 1995 yılında yürürlüğe girmesine neden olmuştur.

Bu araştırmanın temel amacı, ülkemiz için büyük önem taşıyan 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası'nın ağaçlandırma etkinliklerine etkisi ve yapılan çalışmaların başarılı ve başarısız yönlerini ortaya koymaktır. Böylelikle, bundan sonra gerçekleştirilecek olan ağaçlandırma çalışmalarının daha etkin ve verimli kılınabilmesi için yol ve yöntemlerin geliştirilmesine bilimsel boyutta katkı sağlanmış olacaktır.

1.2. Ağaçlandırma Kavramı, Tanımı ve Önemi

Ormanlar, yenilenebilen doğal kaynaklar grubunda yer almaktadırlar. Başta, gereksinim miktarı giderek artmakta olan odun hammaddesi kaynağı olmalarının yanı sıra, toprağı korumaları, erozyona engel olmaları, iş olanakları sağlamaları, ülkeye estetik bir

güzellik verip turistik yönden katkıda bulunmaları vb. gibi topluma ve ülke ekonomisine yararları çok çeşitli ve büyüktür [8].

Doğal kaynakların korunması ve kullanımı konusu, geride bıraktığımız yüzyılın son çeyreğinde önem kazanmış ve günümüzde de bu önemini yitirmemiştir. Dünya nüfusunun hızla artması, yeni yerleşim yerlerine ve yeni tarım alanlarına duyulan gereksinim, bunun yanında yangınlar, toprak kaymaları vb olumsuzluklar karşısında orman alanları üzerinde yoğun bir baskı olduğu bilinmektedir [5].

Diğer yandan orman kaynakları, sayılamayacak kadar çok canlı türünü kapsayan, organizasyon düzeyi yüksek, dolayısıyla çok boyutlu fayda üreten, bunlara bağlı olarak tür ve gen kaynağı yönünden büyük bir güce sahip olmakla birlikte, dünyada biyokütle içerisindeki payı ve etkisi diğer kaynaklara göre büyük olan bir ekosistemdir [9].

Yine ormanlar, başta odun hammaddesi olmak üzere orman ürünlerinin kaynağı olarak ekonomik nitelikte faydalar sağladıkları gibi bunun yanı sıra toprağı korumak, akarsu rejimlerini düzenlemek, iklim ve sağlık üzerinde olumlu etkiler yapmak, iş imkânları yaratmak, estetik, turistik ve stratejik yönlerden önemli rol oynamak suretiyle sosyal ve kültürel hizmetler de görürler [10].

Bunun yanında bir ülkedeki ormanlar kendinden beklenen çeşitli yararları gerçekleştirebilecek ölçüde ve nitelikte değilse, bu takdirde orman varlığının artırılması ve mevcut ormanların iyileştirilmesi zorunluluğı vardır. Bu zorunluluk karşısında yeteri kadar ormana sahip bulunmayan veya mevcut ormanları çeşitli nedenlerle tahrip edilmiş ve verimsiz hale gelmiş olan birçok ülke, orman alanlarını genişletmek ve iyileştirmek amacıyla çok eski yıllardan beri ağaçlandırma ve erozyon kontrolü etkinliklerine girişmiştir [11].

FAO'nun FRA (Forest Resource Assessment-Orman Kaynakları Değerlendirme) Programının 2000 yılı kayıtlarına göre dünyada bulunan ormanların % 95'i doğal, % 5'i ise ağaçlandırmalar sonucu oluşan yapay ormanlardan meydana gelmektedir. 1990 ile 2000 yılları arasında dünya genelinde yıllık 9,4 milyon hektar orman alanı azalması görülmüştür. Diğer bir ifade ile sözü geçen dönemde ortalama yıllık 14,6 milyon ha orman alanı azalırken, buna karşılık ağaçlandırmalar yoluyla 5,2 milyon ha orman alanı kazanılmıştır [12].

İnsan eliyle toplanan tohumların ekilmesi veya fidanlıklarda yetiştirilen fidanların gençleştirme alanlarına dikilmesiyle gerçekleşen işleme yapay gençleştirme denilmektedir.

Yapay gençleştirmenin orman alanları içinde veya dışında geniş alanlarda doğal gençleştirmeden bağımsız olarak uygulanmasına “ağaçlandırma” denir [13].

Ormancılıkta gerçek yatırım, ağaçlandırma ve ormanın doğal yoldan yenilenmesi etkinlikleridir. Bu yatırımlar gerçekleştirilmediği takdirde, altyapı yatırımları karakterinde olan orman yolları, bina vb tesisleri ile orman ürünlerine dayalı endüstri çalışmaları atıl kalmaya mahkûmdur. Ayrıca ağaçlandırmalarda yalnızca odun ürününün getireceği karlılığı ölçüt olarak tek boyutlu ele almak, günümüzde ve gelecekte ağaçlandırmanın önemi açısından yetersiz kalmaktadır [13].

Öte yandan doğal dengenin en önemli ögesi olan toprağı yerinde tutan ve koruyan bitki örtüsünün insanlar tarafından kaldırılması-örneğin orman alanlarının yerleşim alanlarına, otlak veya tarım alanlarına dönüştürülmesi- toprağın oluşumu ile aşınıp taşınması arasındaki dengeyi bozmaktadır. Bu dengenin tekrar sağlanabilmesi ancak ağaçlandırmalar ile mümkün görülmektedir [14].

Bunun yanında tesis edilecek ağaçlandırmaların sellerin oluşmasını ve erozyonu önlemesi, eğimli arazilerden gelen molozları tutarak yüksek verimli tarım arazilerini koruması, toprak kaymalarını ve çığları engellemesi, yerleşim yerlerindeki rüzgar, gürültü ve toz etkilerini azaltması, büyük sanayi merkezlerinde havayı temizlemesi nedenleriyle ağaçlandırmalara verilmesi gereken önemi bir kat daha arttırmaktadır [15].

Ayrıca, her geçen gün arttığı bilinen odun hammaddesi ihtiyacının karşılanabilmesi, gelişmekte olan ülkelerin dış pazarlara bağı kalmaması için de sahip olunan ormanların korunması, başarılı ağaçlandırma etkinlikleri ile varlıklarının arttırılması büyük önem taşımaktadır [16].

1.3. Dünyada Ağaçlandırma

Günümüzde yaşanan ormansızlaşma sonucunda ormancılık açısından gerçekleştirilecek tek şey ağaçlandırmalar olmaktadır. Bu aynı zamanda küresel ortam üzerinde etki yaratmak ve gelecek için ihtiyaç duyulan yenilenebilir kaynak yaratma açısından bir fırsattır [17].

Diğer yandan, FAO'nun 2003 yılında orman alanlarının belirlenmesine yönelik yaptığı en son araştırmaya göre dünya doğal orman alanı 3,6 milyar ha, buna ağaçlandırmalarla eklenen alanların dahil edilmesiyle rakam yaklaşık 3,9 milyar ha

ulaşmaktadır (Tablo 3). Bu veriler günümüzde dünya kara alanlarının yaklaşık % 30'unun ormanlarla kaplı olduğunu göstermektedir [18].

Tablo 3. Kıtalarla göre alan, orman, ağaçlandırılmış orman alanı ve nüfus [19].

Anakaralar	Toplam Alanı (.000 ha)	Toplam Orman Alanı (.000 ha)	Doğal Orman Alanı (.000 ha)	Ağaçlandırılmış Orman Alanı (.000 ha)	Nüfus (Milyon)
Afrika	2 978 394	649 866	645 829	4 037	767
Asya	3 084 746	547 793	482 364	65 429	3 634
Okyanusya	849 096	197 623	194 775	2 848	30
Avrupa	2 259 957	1 039 251	943 160	96 091	729
Kuzey Amerika	1 837 992	470 564	445 812	24 752	307
Orta Amerika	298 974	78 740	78 092	648	171
Güney Amerika	1 754 741	885 618	875 163	10 455	341
Dünya	13 063 900	3 869 455	3 665 195	186 733	5 979

Tablo 3 incelendiğinde toplam orman alanı bakımından öne çıkan Avrupa Anakarası, ağaçlandırma etkinliklerinin yoğunluğu bakımından da ilk sırada yer almaktadır. Bunu yaratan etmenler başında bilinçli bir tüketim ve kendi kaynaklarını verimli şekilde kullanmak gelmektedir [18].

Dünyada en fazla ağaçlandırma yapmış ilk 10 ülke, sırasıyla, Çin, Hindistan, Rusya, ABD, Japonya, Endonezya, Brezilya, Tayland, Ukrayna ve İran'dır (Tablo 4). Bu ülkelerin dünyadaki toplam ağaçlandırma çalışmaları içerisindeki payı % 80 dolayındadır [4].

Bugün bütün dünyada ağırlıklı olarak odun üretimi amaçlı ağaçlandırmalar yoluyla kurulan ormanlar yaklaşık 135 milyon hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Bu yeni kurulan ormanlara ilişkin ağaçlandırmaların % 90'lık kısmı, endüstriyel odun ihtiyacını karşılamak için tesis edilmiş ve endüstriyel odun temin etmedeki rollerinden dolayı da önemleri bütün dünyada hızla artmaktadır. Belirtilen yapay ormanlardan elde edilen odun hammaddesi dünyadaki odun üretiminin yaklaşık % 10'unu sağlamaktadır [4].

Tablo 4. Ülkelere göre ağaçlandırmalar [4].

Ülke	Toplam alan (bin ha)	Toplam orman alanı (bin ha)	Ağaçlandırma (bin ha)	Ağaçlan./top. Alan %	Ağaçlan./top. or. Alanı %
Çin	932 743	163 480	45 083	5	28
Hindistan	297 319	64 113	32 578	11	51
Rusya	1 688 851	851 392	17 340	1	2
ABD	915 895	225 993	16 238	2	7
Japonya	37 652	24 081	10 682	28	44
Endonezya	181 157	104 986	9 871	5	9
Brezilya	845 651	543 905	4 982	0,6	0,9
Tayland	51 089	14 762	4 920	10	33
Ukrayna	57 935	9 584	4 425	8	46
İran	162 201	7 299	2 284	1	31
Şili	74 881	15 536	2 017	3	13
İngiltere	24 160	2 794	1 928	8	69
İspanya	49 945	14 370	1 904	4	13
Türkiye	77 797	21 189	1 854	2	9
Malezya	32 855	19 292	1 750	1	9
Vietnam	32 550	9 819	1 711	5	17
Güney Afrika	121 758	8 917	1 554	1	17
Yeni Zelanda	26 799	7 946	1 542	6	19
Avustralya	768 230	154 539	1 043	0,1	0,7
Dünya	13 063 900	3 869 455	186 733	1	5

Kuşkusuz, dünyadaki ve ülkelerdeki ağaçlandırmaları salt bu rakamlara bakarak değerlendirmek olanaklı değildir. Örneğin, yalnızca bu rakamlara bakıldığında, Türkiye'nin ağaçlandırma açısından başarılı olduğu söylenebilir. Ancak, değerlendirmeye arazi yetenek sınıflarına göre arazi kullanım durumu, toprak erozyonu, odun hammaddesi üretim-tüketim ilişkileri, sosyo-ekonomik veriler vb. diğer ölçütler de katıldığında, görüldüğü gibi bir başarının olmadığı ortaya çıkar. Bu nedenle, her ülkenin ağaçlandırma

ile ilgili başarısını ya da başarısızlığını, o ülkeye özgü diğer ölçütler de göz önünde bulundurarak saptamak gerekir [4].

1.4. Türkiye’de Ağaçlandırma

1.4.1. Türkiye’de Ağaçlandırmaların Tarihsel Gelişimi

1.4.1.1. 1937 Yılı Öncesi

M.Ö. 2000 yıllarında Anadolu’da başlayan yerleşmeler orman tahriplerinin de başlangıcı olmuştur. Tarihsel gelişim incelendiğinde, daha sonraki yıllarda Anadolu’nun birçok kez istila edildiği, savaflara sahne olduğu ve üzerinde birçok devletin kurulduğu görülür. Bu denli hareketli olan tarihsel süreç içerisinde, sahip olunan zengin ormanlar da tahrip olmaktan kurtulamamışlardır. Kalabilen ormanlar kıyılardan 30–70 km. ve stepten 20–25 km. içerilere çekilmiş derin derelere ve sarp yamaçlara sığınmış durumdadır. Bir diğer araştırmaya göre de İç Anadolu Bölgesinde bugün % 7–8 oranında cılız ağaçların oluşturduğu ormanlık alan eskiden % 50–55 oranındaydı [8].

Ülkemizde ağaçlandırma çalışmalarının başlangıcı çok eski değildir. Düzenli bir ormancılığın ve ormancılıkta devlet işletmeciliğinin benimsendiği yasa olan 3116 Sayılı Orman Yasası’nın yürürlüğe girdiği 1937 yılını bu konudaki çalışmalarında başlangıç yılı olarak almak olanaklıdır. Önceki dönemlerde, özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk yıllarında ormanlar herkesin dilediğince yararlanmasına açık tutulan bir doğal kaynak olarak düşünülüyordu. Ormanlarla ilgilenilmeye de zamanla içine girilen ekonomik darboğazlardan çıkışta katkısı olacağı düşüncesiyle ve sadece gelir sağlamak amacıyla başlanılmıştır. Nitekim 1870 yılında ilk Orman Tüzüğü(Nizamname) çıkarılmış fakat bu tüzük daha çok ormanlardan yararlanma ve koruma konularında yaptırımlara yer verirken ağaçlandırma konusuna hiç değinmemiştir [8].

Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında her ne kadar ağaçlandırma konusuna bir ilgi duyulmaya başlanmış ise de, devletçe yurt ölçüsünde ağaçlandırmayı ilgilendiren bir mevzuat çıkaramadığı ve bir örgüt kurulmuş olmadığı için uygulamada da kayda değer bir sonuca ulaşamamıştır [5].

Bununla birlikte söz konusu dönemde bazı ağaçlandırma etkinlikleri yapılmışsa da, önceki bölümlerde değindiğimiz gibi, gerçekleştirilmiş olan bu ağaçlandırmalar, geniş

alanlar üzerinde ve orman ağaçlandırması niteliğinde olmayan ve yasal bir yükümlülüğe dayanmayan dar kapsamlı çalışmalar olmaktan ileriye gidememiştir [19].

3116 Sayılı Orman Yasası çıkarılmadan önce tarih sırasına göre ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili mevzuat [8];

- 24.4.1894 tarihli olan ve “Orman Okulu Öğrencilerinin Uygulama Yapmaları İçin Halkalı Çiftliğinde Beş Dönümlük Bir Fidanlık İle On Dönümlük Orman Kurulmasını Öngören Bir Tezkere”. Bu aynı zamanda kurulmuş olan ilk fidanlık olmaktadır.
- 5.7.1900 tarihli ve “Ankara İstasyonu Civarındaki Bayırların Ağaçlandırılmasını Öngören Tamim”
- 3.9.1911 tarihli “Kızılarpınarı Yöresi’nde Orman Yetiştirilmesine İlişkin Kayseri İdare Meclisinin Çıkardığı 9 Maddelik Yerel Talimat”. Bu aynı zamanda ağaçlandırma konusuna ilişkin ilk talimatname olmaktadır. Bu sayılanların dışında çıkarılmış olan ormancılığa ilişkin diğer yasalarda ise ağaçlandırma konusuna değinilmemiştir.

1931 yılında ise ağaçlandırma konusunun ilk kez ormancılık dışı bir kongrede ele alındığı görülür. Anılan yıl içerisinde Ankara’da toplanan Ziraat Kongresinin üzerinde duracağı konular arasına ağaçlandırma konulmuştur [8].

1.4.1.2. 1937 Yılı Sonrası

3116 Sayılı Yasa Türkiye’nin ağaçlandırmasında birinci derecede Orman Genel Müdürlüğü’nü yükümlü tutmuş ve kendisini gerek orman sınırları içinde gerekse dışında çeşitli amaçlarla ağaçlandırmalar yapmakla görevlendirmiştir. Ayrıca bazı devlet kuruluşları ile tüzel ve özel kişilere de ağaçlandırma konusunda bir takım görevler vermiştir. Özellikle ormanı olmayan bölgelerdeki köy ve belediyeleri, kendi sınırlar içinde en az 5 hektar büyüklüğünde bir orman yetiştirmekle yükümlü tutmuştur [20].

Yapılan bu düzenlemeye karşın, uygulamada umulan başarıya ulaşmak mümkün olmamıştır. Bu durumu doğuran nedenlerin başında ödenek, organizasyon ve teknik eleman ile deneyim ve bilgi yetersizliği gelmektedir [9].

Devletçe yürütülecek ağaçlandırmalardan sorumlu olacak örgüt önceleri Orman Genel Müdürlüğü iken, 1969 yılında Orman Bakanlığı’nın kurulması, bu bakanlığın 1981 yılında Tarım Bakanlığı ile birleştirilmesi, 1991 yılında yeniden tek bir bakanlık halini

alması ve nihayet 2003 yılında Çevre Bakanlığı ile birleştirilmesi sonucunda oldukça fazla değişiklik göstermiştir.

Ağaçlandırma, erozyon ve sel kontrolü konularının ele alındığı ve 1966 yılında yapılan 1.Türkiye Orman Mühendisliği Kongresinde 4 komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonlarda alınan kararlar ormancılık ve ağaçlandırma politikaları açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu amaçla bugün de geçerliliğini koruyan ve ağaçlandırmaya yönelik olan kararlar aşağıda kısaca sıralanmıştır [21];

a-Türkiye’de ağaçlandırmalar bir makro plan içinde ele alınarak yürütülebilir.

b-Arazi kullanım planı ve bununla ilgili bir envanter çalışmasının yapılması gerekmektedir.

c-Ağaçlandırmada öncelik; yangın sahaları ile bozuk ormanlar ve erozyon kontrolü ağaçlandırmalarına verilmelidir.

d-Mülkiyet ve arazi uyumsuzluklarının en kısa sürede aydınlığa kavuşturulması.

e-Çalışmalarda maliyet, teknik, ekonomik ve yönetim sorunların çözülmesi ve Milli Ağaçlandırma Fonu oluşturulması kararlaştırılmıştır. Geçmişte alınan tüm kararlar ve yapılan uygulamalar ışığında potansiyel ağaçlandırma alanları tam olarak belirlenmiş ve günümüze kadar güncellenerek gelmiştir. Ağaçlandırma etkinliklerinin yürütüleceği potansiyel alanlara ilişkin 1998 yılında Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü yaptığı envanter çalışmalarında, taşlık, mülkiyet sorunu olan vb olan alanlar hariç tutularak hazırlanan potansiyel alanlar oldukça düşük çıkmıştır. Bu alanların 2003 yılı itibariyle coğrafi bölgelere göre dağılımı son bilgiler olarak Tablo 5’de gösterilmiştir [21].

Tablo 5. Bölgesel düzeyde potansiyel ağaçlandırma ve erozyon kontrolü alanları [21].

Bölgesi	Ağaçlandırma(ha)			Erozyon Kontrolü (ha)	Toplam (ha)
	Makinelili	İşçi Gücü	Toplam		
Marmara	126 638	8.703	135 341	2 740	138 081
Akdeniz	87 312	246 784	334 096	205 500	539 596
Karadeniz	85 562	243 429	328 991	173 727	502 718
Doğu Anadolu	83 417	123 164	206 581	60 981	267 562
Ege	97 956	24 890	122 846	24 301	147 147
Güneydoğu Anadolu	120 300	245 909	366 209	148 159	514 368
İç Anadolu	501 615	429 226	930 841	433 404	1 364 245
Toplam	1 102 800	1 322 105	2 424 905	1 048 812	3 473 717

Tablo 5'deki verilere göre ağaçlandırma teknolojileri bakımından, İç Anadolu Bölgesi'nin makineli ağaçlandırma tekniğine en uygun bölge olduğu ancak alana göre oranlandığında Marmara Bölgesi'nin toplam alan bakımından daha elverişli olduğu görülmektedir. Bunun yanında ülke genelinde potansiyel ağaçlandırma miktarının 2,4 milyon ha olduğu ve bunun 2,3 milyon hektarı orman içi geri kalan 100 000 hektarı da orman dışı alanlardır. Ayrıca buna ek olarak yaklaşık 1 milyon hektarlık bir alanın da erozyon kontrolü amaçlı ağaçlandırmalar için belirlendiği ve böylece potansiyel ağaçlandırmaya hazır alan miktarının yaklaşık 3,4 milyon ha olduğu belirtilmiştir. Bu miktara, ağaçlandırılma yapmaya uygun mülkiyet sorunları olan araziler, orman toprağı sınıfındaki arazilerin v.b. eklenmesiyle 7–8 milyon hektarlara ulaşılmaktadır.

Bununla beraber bozuk yapıda olan ve toplam olarak yaklaşık 10,2 milyon ha alana sahip olan ormanlarımız için doğal gençleştirme imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla da bu ormanlar ağaçlandırma yolu ile verimli hale getirilmek zorundadır. Öte yandan, ülkemizde halen orman rejimi dışında olan ve ağaçlandırılma zorunluluğu bulunan yaklaşık 10 milyon ha alan daha bulunmaktadır. Böylece ülkemizde ağaçlandırmaya konu, 20 milyon hektardan fazla alan bulunmaktadır [3].

1.4.1.3. Türkiye’de Ağaçlandırmaların Bugünkü Durumu

1.5. Ağaçlandırma Etkinliklerinde Yasalar

Bugün, Türkiye’de yürütülen ağaçlandırma çalışmalarının yasal dayanağı öncelikle, Anayasa’nın 169. maddesidir. 169. madde “Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi” başlığı adı altında olup; “devlet; ormanların korunması ve genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır” ifadesi yer almaktadır. Bu şekildeki yaptırımıyla Anayasa ağaçlandırma konusuna da yer vermiştir. Diğer yandan Ağaçlandırma etkinlikleri konusunda var olan belli başlı yasaları; 3116 sayılı Orman Kanunu’ndan başlamak üzere 6831 Sayılı Orman Kanunu, 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Seferberlik Kanunu, Ağaçlandırma Yönetmeliği ile yürürlükten kalkmış olmakla birlikte Ağaçlandırma Fonu şeklinde sıralayabiliriz.

1.5.1. 1937 Tarihli ve 3116 Sayılı Yasa

Ağaçlandırmaların devlet tarafından sistemli bir şekilde yürütülmesi açısından 3116 sayılı kanun, diğerlerine oranla farklı bir öneme sahiptir. Çünkü daha sonra çıkarılan orman yasalarında da benzer hükümler yer almış ve bu yasa bir temel noktası kabul edilmiştir.

3116 Sayılı Orman Yasası’nın ağaçlandırma konusuyla ilgili olan maddeleri;

“Madde 77. Orman Umum Müdürlüğü Devlet Ormanlarının vasıflarını yükseltmek ve mevcut yaylak, kışlak ve mer’a haklarının istimaline hanel vermeme şartı ile orman sınırları içindeki açık yangın görmüş ve seyrekleşmiş kısımları ağaçlandırmak vazifesi ile mükelleftir.”

“Madde 78. Orman mefhumu dışında kalan yerlerde Devletin herhangi bir dairesi tarafından yeniden orman yetiştirilmesine lüzum gösterilirse buna Vekiller Heyetince karar verildikten sonra istimlak ve tesis masrafları alakalı daireye ait olmak üzere Orman Umum Müdürlüğüncel hazırlanacak ve Ziraat Vekaletince tasdik edilecek ağaçlandırma planlarına göre o yerler Orman İdaresi tarafından ağaçlandırılır ve buralar orman siciline alınarak hasılatı, bakım masrafına karşılık olmak üzere orman idaresine bırakılır.”

“Madde 79. Devlet ormanları sınırlarının içindeki ırmak ve çay kenarlarını ve bunların kaynaklarını tanzim etmek, sellerin husulüne ve yer kaymalarına mani olacak her

türlü tahkimat ve imalatı yapmak orman idaresinin vazifesidir. Ancak devlet ormanı içinden geçen şimendifer hattının, şoselerin ve her nevi tesisatın tahkimi ve tamiri orman idaresine malumat verilerek alakadar daire veya bunların sahipleri tarafından yapılır.”

“Madde 80. Muayyen bir ormanı olmayan ve muhiti itibari ile ağaçsız olan mıntikalardaki köy ve belediyeler kendi hudutları içinde en az beş hektar vüs'atinde bir orman yetiştirmekle mükelleftirler. Bu mükellefiyete tabi olacak köy ve belediyeler ve bunların yetiştireceği orman cinsi ve yeri Orman İdaresinin en büyük memurunun iştiraki ile Vilayet ve Kaza İdaresi Heyetlerince belli edilir.

Bu suretle orman yetiştirilecek yerlerde bu işe elverişli Devlete arazi mevcut ise bu arazi, menşei ne olursa olsun köy ve belediye şahsiyeti hükmiyesi namına meccanen terk ve temlik olunur. Verilecek arazi miktarını ihtiyaca göre mahalli idare heyetleri tayin eder. Böylece arazi temin edemeyenler intifai umuma ait yerlerle köyün ve belediyenin gelir kaynağı olan yerlerden fazlasını kısmen veya tamamen köylerde ihtiyar heyetleri, belediyelerde belediye meclisleri kararı ve en büyük mülkiye memurunun tasdiki ile bu işe tahsis edebilirler.

Bu yollardan birisiyle arazi temin edemeyen köy ve belediyeler bu iş için icap edecek araziye köy ve belediyelerin istimplâk kamınlarına göre ve istimplâk suretiyle tedarike mecburdurlar.”

“Madde 81. Orman idaresi, orman yetiştirecek olan köy ve belediyelerin fidan ihtiyaçlarını karşılamak üzere mıntika orman fidanlıkları tesisine mecburdur, fidanlıkların tesisinde bu kabil köy ve belediyelere yakınlığı ve fidanlığın cins ve nev'ini tayinde muhite uygunluğu gözetilir. Fidanlar, alakalulara fidanlıkta bedelsiz tevzi olunur.”

“Madde 82. Orman yapılacak olan bu sahalar, orman memurunun, bu memurun bulunmadığı yerlerde ziraat memurunun daimi murakebesi altındadır.

Ancak, ağaçlandırılacak yerlerin, ağaçlandırılması korunması ve yetiştirilmesi ve bunlara ait masrafların köy ve belediye bütçelerine konma tarzı Dahiliye ve Ziraat Vekaletlerince müştereken hazırlanacak talimatname ile tespit ve tanzim olunur.”

“Madde 83. Şimendifer idaresi, Devlet, Vilayet, Belediye ve Köyler yeniden yapacakları demiryolları ve şoselerin kenarlarına fidan dikmek, bunları yetiştirmek ve korumakla mükelleftirler.

Şimdiye kadar yapılmış olan demiryolları ve şose kenarlarını da böylece tedricen ağaçlandırmaya mecburdurlar.”

“Madde 84. Ağaç sevgisini körpe ve genç dimağlara kuvvetle aşılacak için bütün ilk ve orta mektep talebeleriyle askerlere ağaçların faydalarını zihinlere yerleştirecek dersler okutturulması, bahçeleri müsait ise mektep ve kışlalarda her yıl ağaç diktirilmesi ve bunların korunması için Ziraat Vekaleti ile birlikte Milli Müdafaa ve Maarif Vekaletleri bir program hazırlayıp tatbik ederler.”

“Madde 85. Her vilayette valiler senenin muayyen mevsiminde ağaç bayramı tertip etmekle mükelleftirler. Bu bayramlarda her vatandaş avlusuna, yol kenarlarına, boş yerlere ağaç dikmeye ve bunları koruyup yetiştirmeye davet olunur. Fazla ağaç yetiştirenlere mükafatlar verilir. Bayramın ne zaman başlayacağı, kaç gün devam edeceği ve ağaç yetiştirenlerden kimlere ne kadar mükafat verileceği vilayet idare heyetlerince tespit ve ilan edilir. Hususi idareler belediyeler, köy ihtiyar heyetleri bu bayramlar için lüzumu olacak fidanları ve verilecek mükafatı temin ve tedarik ederler. Ziraat Vekaletinin fidanlıklarından da mümkün mertebe istifade olunur.”

“Madde 86. En ufak parçası yarım hektardan ve parçaları yekümü bir hektardan aşağı olmamak şartı ile yeni ağaçlandırılan arazi sahibi, teşcirden itibaren yirmi sene için bu sahalara ait bütün vergilerden muaf tutulur.

Bu sahaları orman halinde muhafaza etmeyenlerden vergi muafiyeti kaldırılır.

Hali arazide ağaçlandırma yapmak isteyenler vali ve kaymakama müracaat ederler. Bu yerlerin hali araziden olduğu anlaşıldıktan sonra orman memurları tarafından yapılacak ağaçlandırma plana göre ağaçlandırma işine Vilayet veya Kaza İdare Heyetlerince izin verilir.

Orman teşkilatı bulunmayan vilayetlerde ağaçlandırma planını Ziraat memurları yapar. Planlar meccanen yapılır.

Ağaçlandırılan saha; ağaçlandırılmasını takip eden beşinci senenin sonunda idare heyetleri kararıyla ağaçlayana temlik edilir. Ağaçlanan sahayı orman halinde muhafaza etmeyenlerden temlik edilen yer geri alınır.”

“Madde 87. Orman sınırları dışında olup ta yeniden orman yetiştirilmesine Vekiller Heyetince karar verilecek olan yerler Orman Umum Müdürlüğüne hazırlanıp Ziraat Vekilliğince tasdik edilecek ağaçlandırma planlarına göre orman idaresi tarafından ağaçlandırılır.”

1.5.2. 1956 Tarihli ve 6831 Sayılı Yasa

6831 Sayılı Orman Yasası'nın 57–67. maddeleri ağaçlandırma, özel ağaçlandırma, fidanlık tesisi, yangın ve propaganda, ağaçlandırma fonunun kurulması ve gelirleri, fidanların temini, orman ağacı tohumları ve sertifika işleri ile ilgilidir. Bu kanun ormancılık örgütünü, gerek orman sınırları içinde gerekse orman sınırları dışında ağaçlandırmalar yapmak ve ayrıca orman yetiştirecek olan kişi ve kuruluşlara ağaçlandırma konusunda bir takım yardım ve kolaylıklar sağlamakla görevlendirmiştir.

Bu kanunun 57–67. maddeleri, ağaçlandırma çalışmaları ve ilgili işleri düzenleyici hükümleri içermektedir. Bu maddeler;

Madde 57- Bu madde 1.fıkıradaki belirtilen orman sınırları dahilindeki açıklıklar, verimsiz ve vasıfları bozulmuş yerler ile amenajman planlarında toprak muhafaza karakteri taşımadığı halde muhafazaya ayrılmış alanlarda ve orman sınırları dışında bulunan, gerekli şartların bulunduğu, devlete veya diğer kamu tüzel kişiliklerine ait yerlerde, ağaçlandırma yapılabileceğini belirtmektedir. Amaç maddede belirtildiği gibi orman sahalarını çoğaltmaktır.

İkinci fıkrada belirtilen yerlerin usulüne uygun olarak ağaçlandırılmaları halinde bu yerlerdeki ormanlar 59.madde gereğince Kamu Kurumlarına ait ormanlar statüsünde yer alırlar.

İzleyen 58. madde, toprak ve su koruma amaçlı ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili hükümler içermektedir.

Madde 58. Devlet ormanları hudutları içindeki akarsuların kenar ve yatakları ile kaynaklarının korunması, toprak kaymaları ile sellerin oluşmasını engelleyecek tedbirlerin alınması ve buraların ağaçlandırılmaları orman idaresince yapılır. Bu yerler orman içinde bulduklarından bu yerlerde ormana yönelik olarak işlenecek suçlarda Orman Kanunu uyarınca cezalandırılırlar.

Orman sınırları içerisinde geçen demiryolu, karayolu ile elektrik, telefon ve benzeri tesisatların inşa ve tamiri ise orman idaresine bilgi verilerek ve ormana yönelik kesim veya işgal gibi bir eylem icra edilecekse izin alınarak ilgili idare elemanlarınca yapılır. Belirtilen tesislerin inşa ve tamiri sırasında, izin alınmaksızın ormana yönelik suç teşkil edecek şekilde bir işlem yapılmışsa ilgililer Orman Kanunu hükümlerince cezalandırılır.

Madde 59- Orman Kanununun 57/2 maddesi uyarınca ağaçlandırılan devlete veya diğer kamu tüzel kişilerine ait sahalara ilgili kamu kuruluşlarına teslim edilirler ve bu yerler kamu tüzel kişiliğine ait kamu müesseselerine ait ormanlara ilişkin hükümlere tabi olurlar.

Kendi özel arazilerini ormanlaştırmak isteyen gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerine talep edildiğinde plan ve proje yapımında ve bunların tatbikinde yardım edilebilir, ayrıca bu plan ve projelerin yapımı, orman idaresi dışında yapılmaları halinde tasdikleri akabinde bu sahalarda fidan ihtiyaçları ücretsiz karşılanır. İdare tarafından temin edilecek fidanlar, asli orman ağacı türlerinden, özellikle okaliptüs, kızılğaç, servi gibi hızlı yetişen ağaç türlerinden seçilir.

Madde 60- Bu madde her türlü orman için ihtiyaç duyulacak fidanların temini için orman idaresi tarafından fidanlıklar tesis edileceğini bildirmektedir.

Madde 61- Maddede orman hudutları dışında olmakla birlikte tarım ve mera yapılabilecek yerler kapsamında kalmayan, su, erozyon, toprak yapısı ve iklimi itibarıyla ormanların korunması için gerekli görülen yerlerin Orman Genel Müdürlüğü'nce ağaçlandırılacağı belirtilmektedir.

Madde 62- Bu madde ağaç sevgisinin yayılması ve kalıcı hale gelmesi için yapılacak çalışmalara yer vermiştir.

Madde 63- Bu maddede en ufak parçası yarım hektardan ve parçalar toplamı bir hektardan az olmamak üzere sahipli arazide ağaçlandırma yapacakların bu sahalara ait vergilerden muaf tutulacakları belirtilmiştir. Ağaçlandırma yapılacak ağaç türleri orman ağacı cinsinden ağaçlarla, kavak, okaliptüs ve kızılğaçlardır.

Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan boş arazilerde ağaçlandırma yapılmasına da, vali veya kaymakamlara müracaat edilmesi, orman idaresince ağaçlandırma plan ve projesinin yapılması veya yaptırılması ve projenin bölge müdürlüğüne onaylanması üzerine, bu yer kendilerine tahsis edilerek, Orman Bakanlığı'nca izin verilebilir.

Bu maddede güdülen temel amaç ağaçlandırmanın teşvik edilmesidir.

Madde 64. Bu maddede, Orman Kanununun 57 ve 63. maddelerinde belirtilen fidanlıkların tesis ve işletilmesi amacıyla Orman Bakanlığı emrinde "Ağaçlandırma Fonu" kurulacağı belirtilmiş, Fonun gelirleri sayılmıştır.

Madde 65- Orman fidanlıklarında isteyenlere fidan ve tohum verileceği belirtilmiştir. Resmi daire ve müesseseler için sağlanacak fidanlardan bedel alınmayacağı diğer temin şekillerinin bedeli karşılığında olacağı da açıklanmıştır.

Madde 66- Orman yetiştirecek orman köylülerini kalkındırma kooperatiflerine gerekli olacak fidanların orman idaresince bedelsiz olarak verileceği, dikim işinin orman memurlarının gözetimi altında yapılacağı belirtilmiştir. Bu sahaların gözetim ve kontrol altında bulundurulması, gelişip yetişmesi için gerekli tedbirlerin alınması da orman idaresince sağlanacaktır.

Madde 67- Devlete ait fidanlıklarla, diğer fidanlıklarda ve orman yetiştirmek maksadıyla kullanılacak tohumların, orman idaresinin kontrolü altında toplanmış, muayene edilmiş ve menşe şahadetnamesi (köken belgesi.) verilmiş tohumlardan olması gerektiği belirtilmiştir.

Köken Belgesi: Bir malın belirli yer veya ülkede yapıldığını göstermek üzere o malı yapan ya da üreten tarafından tanzim edilen ve genellikle idari makamlarca tasdik edilen vesikadır.

Orman fidanlıklardan yurt dışına sevk edilecek tohumlarla, yurt dışından yurt içine getirilecek tohumlar içinde köken belgesi gereklidir.

Orman fidanlığı kuracak özel müteşebbislere orman idaresince parasız tohum verilir. Bu madde hükümlerine aykırı hareket edenler 6831 Sayılı Yasa'nın 103. maddesi uyarınca cezalandırılırlar

1.6. Kalkınma Planlarında Ağaçlandırma Hedef ve Politikaları

Ülkemizde, 1963 yılından itibaren planlı kalkınma dönemine geçilmiştir. Hazırlanan bu kalkınma planlarında, ormancılık sektörüne ve dolayısıyla ağaçlandırmalara ait hedefler de belirlenmiştir. Bu amaçla, kalkınma planlarındaki ağaçlandırma hedef ve dolayısıyla gerçekleştirmeler aşağıda belirtilmiştir.

1.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963–1967): I. plan döneminde 172.144 ha alanda ağaçlandırma yapılmasının öngörülmesine karşın hedeflenen bu miktara ulaşılamamış, 148.529 ha alan ağaçlandırılmıştır [22].

2.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968–1972): II. plan döneminde yapılan ağaçlandırma miktarı birinci plan dönemine göre düşüş göstermektedir. Bu dönemde 155.209 ha alanın ağaçlandırılması öngörülürken bu miktar 94.257 ha olmuştur [22].

3.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977): Bu plan döneminde 134.855 ha alanda ağaçlandırma yapılmıştır. Plan dönemi için hedeflenen miktar ise 152.490 ha olmuştur [22].

4.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979–1983): Bu plan döneminde 279.465 ha alanda ağaçlandırma yapılması hedeflenmiş fakat 214.669 ha alanda kalınmıştır [22].

5.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985–1989): Bu plan döneminde ise 609.700 ha alanda ağaçlandırma yapılması hedeflenmiş ancak 555.894 ha alan ağaçlandırılmıştır [22].

6.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994): Bu plan döneminde ise 313.750 ha alan hedeflenmiş, ancak 226.865 ha alan ağaçlandırılmıştır [22].

7.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996–2000): Bu plan döneminde ise 167.925 ha alan hedeflenmiş ancak 132.342 ha alan ağaçlandırılmıştır [22].

8.Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005): Bu plan döneminde hedeflenen alan 280.000 ha olurken 2003 yılı sonuna kadar 91.233 ha alan ağaçlandırılmıştır [22].

Diğer yandan, planlı kalkınma döneminden önce yapılan ağaçlandırma etkinlikleri incelendiğinde 32.239 hektar orman içi ve 69.270 ha orman dışı olmak üzere toplam 101.509 ha ağaçlandırma yapılmıştır. Bu rakama erozyon kontrolü amaçlı ağaçlandırmaları eklediğimizde yaklaşık 110.000 ha'ı bulmaktadır [23].

Ağaçlandırma miktarına ilişkin rakamlar, planlı dönemden itibaren büyük artış göstermiş ve yaklaşık 2 milyon hektara ulaşmıştır [23].

Genel olarak ortaya konan kalkınma planlarında, ormanların korunması ve varlıklarının ağaçlandırmalar yoluyla artırılması hedeflenmiş ancak her kalkınma planında yinelenen kavramlar olmaktan öteye geçememiştir. Çünkü aynı dönemlerde, orman alanlarının aleyhine birçok düzenleme yapılmış, artması gereken orman alanları azalma eğilimi göstermiştir.

1.7. Örgütsel Altyapı

Türkiye’de gerek kamu kurum ve kuruluşları, gerekse gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen tüm ağaçlandırma çalışmalarından sorumlu olan kuruluş Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü’dür.

Tarihsel olarak bakıldığında, 1969 yılına kadar, ağaçlandırma çalışmalarının örgütsel altyapısı Orman Genel Müdürlüğü içerisindeki birimlerden meydana gelmiştir. 1969 yılında 1595 sayılı Orman Bakanlığı’nın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Yasa’nın yürürlüğe girmesiyle Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (AGM) kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

1981 yılında 2384 sayılı Orman Bakanlığı'nın Tarım Bakanlığı'na Devri Hakkındaki Kanun çıkarılmış, 1983 yılında da Tarım ve Orman Bakanlığı Köyişleri Bakanlığı ile birleştirilmiştir. Böylece, AGM kapatılmış ve bu genel müdürlükçe yürütülen çalışmalar Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı Fidanlık ve Tohum İşleri Daire Başkanlığı ile Ağaçlandırma ve Silvikültür Daire Başkanlığı'na devredilmiştir.

Orman Bakanlığı'nın yeniden tek bir bakanlık olarak örgütlenmesini sağlayan 1991 tarihli ve 442 sayılı Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü bir kez daha kurularak, Orman Bakanlığı'na Ana Hizmet Birimi olarak bağlanmıştır.

Ülkemizdeki kamu yönetim sisteminin istikrarsızlığı ormancılık örgütüne de yansımış ve 2003 yılında yapılan yeni bir düzenlemeyle, bu kez Çevre Bakanlığı ve Orman Bakanlığı birleştirilmiştir. Genel müdürlüğün görevleri şunlardır;

a) Bozuk orman alanlarında ve gerektiğinde verimli orman alanlarında ağaçlandırma, erozyon kontrolü, orman içi mer'a ıslahı, sosyal ormancılık faaliyetlerine ait plân ve projeler ile bu plân ve projelerin gerektirdiği her türlü çalışmayı yapmak ve yaptırmak.

b) Orman rejimine alınacak yerlerde yeniden orman tesis etmek ve doğal dengeyi sağlayacak erozyon kontrolü tedbirlerini almak.

c) Ormancılık çalışmaları için lüzumlu tohum ve fidanları üretmek, ettirmek, gerektiğinde üretimle ilgili maddeleri ithal ve ihraç etmek, ağaç ve tohum ıslahını yapmak.

d) Gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının orman ve fidanlık tesis etmesi ve işletmesi çalışmalarını teşvik etmek ve desteklemek.

e) Bakanlık Makamınca verilen benzeri görevleri yapmak.

Verilen bu görevleri yerine getirmek üzere şekillenmiş olan genel müdürlük merkez örgütünün yapısı aşağıda gösterilmiştir.

Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

Plan ve Programlar Şube Müdürlüğü

Dış Kaynaklı Projeler Şube Müdürlüğü

Koordinasyon ve Değerlendirme Şube Müdürlüğü

Eğitim ve Tanıtım Şube Müdürlüğü

İdari ve Mali İşler Şube Müdürlüğü

Erozyon Kontrolü ve Mera Islahı Daire Başkanlığı

Erozyon Kontrolü Şube Müdürlüğü

Mera Islahı Şube Müdürlüğü

Havza Amenajmanı Şube Müdürlüğü

Etüt Proje Daire Başkanlığı

Etüt Proje Şube Müdürlüğü

Toprak Etüt Şube Müdürlüğü

Özel Ağaçlandırma Şube Müdürlüğü

Kavak ve Hızlı Gelişen Türler Şube Müdürlüğü

Ağaçlandırma Dairesi Başkanlığı

Ağaçlandırma Şube Müdürlüğü

Mekanizasyon Şube Müdürlüğü

Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü

Fidanlık ve Tohum İşleri Dairesi Başkanlığı

Fidanlık Şube Müdürlüğü

Tohum İşleri Şube Müdürlüğü

Ağaç Islahı Şube Müdürlüğü

Diğer yandan, bakanlık taşra örgütü, 54 Ağaçlandırma Başmühendisliği, 180 Ağaçlandırma Mühendisliği, 18 Etüt-Proje Başmühendisliği, 46 Fidanlık Müdürlüğü ile 22 Fidanlık Mühendisliğinden meydana gelmektedir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1 Materyal

Araştırmada herhangi bir örnek alan seçilmemiştir. Dolayısıyla, araştırmanın materyali, 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası ve başlangıcından bugüne ülkemizde gerçekleştirilen bütün ağaçlandırma çalışmalarıdır.

Ülkemizde ağaçlandırma çalışmaları 1937 yılında başlamıştır. Bu çalışmalar günümüzde de devam etmektedir. Dolayısıyla, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü'nden alınan bu veriler araştırmanın materyali olarak kabul edilmiş ve araştırma bu veriler üzerinde şekillendirilmiştir.

2.2.Yöntem

Araştırmanın amacına paralel olarak yerli ve yabancı literatür; kitap ve dergiler, bilimsel makale ve bildirimler gözden geçirilmiş, meclis tutanakları incelenmiş, elektronik kütüphane olanaklarından yararlanılarak, konuyla ilgili anahtar kelimeler doğrultusunda bir irdeleme gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan, ülkemizdeki ağaçlandırma ve özel ağaçlandırma politikalarının ortaya konulabilmesi için ayrı bir çaba harcanmıştır. Gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerin birbirleriyle ilişkilendirilmesine yönelik incelemeler bu açıdan önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, örgüt yapısındaki değişimler ve mevcut durum da gözden uzak tutulmamış; buna ilişkin çalışmalar araştırma kapsamı içerisinde yer almıştır.

Tüm bu çalışmalar sonucunda elde edilen veri ve bulgulardan yola çıkılarak, ülkemizdeki ağaçlandırma çalışmalarının nesnel bir değerlendirmesi yapılmış ve bu değerlendirmeye dayanarak, ağaçlandırmaların ülkemiz ormancılığı açısından taşıdığı önem ve yapılması gerekenler konusunda somut sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası

Ülkemizde orman alanlarını çoğaltmak, bitki ve toprak arasındaki doğal dengeyi korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilen toprak kaybını önlemek amacı ile gerçek ve tüzel kişiler ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarının yasal sorumluluklarını belirleyen “4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Seferberlik Yasası” 1995 yılında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1995 yılında çıkarılarak yürürlüğe giren yasa; esas olarak ormancılık örgütü dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına, gerçek ve tüzel kişilere, gönüllü kurum ve kuruluşlara orman tesis etme mükellefiyeti getirerek ağaçlandırma ve erozyon kontrolü etkinliklerinin toplumun bütün kesimlerince benimsenmesi ve yapılabilir hale gelmesi sağlanmıştır. Ayrıca bu yasa; Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü’nce yapılacak ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları için, Ağaçlandırma Fonuna kaynak yaratmayı da hedeflemiştir [22].

3.1.1. 4122 Sayılı Yasa’nın 1.Maddesi’ne Göre Değerlendirme ve Bu Kapsamda Yapılan Çalışmalar

Yasa’nın amacını ve kapsamını ortaya koyan 1. maddesi şöyledir:

“Madde 1 - Bu Kanunun amacı; Devlet ormanlarında, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazilerde, göl ve akarsu kenarlarında, tüzel kişilerin mülkiyet ve tasarrufundaki arazilerde, orman sahasını ve ağaç servetini çoğaltmak, toprak, su ve bitki arasında bozulan dengeyi kurmak, geliştirmek ve çevre değerlerini korumak maksadıyla, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılacak ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarına ait esas ve usulleri düzenlemektir.”

Bu maddenin konuluş amaçlarından birincisi; ülkemiz için büyük tehlike olan erozyonu önlemek, 50 bin hektar olan ağaçlandırmayı 300 bin hektar hedefine götürüp ülke topraklarını korumak; ikinci amaç ise, ağaçlandırmayla ilgili mevcut fona yeni gelir kaynakları temin etmektir. Çeşitli yatırımlardan ayrılan payların, devlet harcamalarından ayrılan payların, özel şahısların ve kurumların harcamalarından ayrılacak olan payların bu fona aktarılması sağlanmış ve böylelikle mili ağaçlandırmanın kısa zamanda gerçekleştirilip memleketin erozyondan kurtarılması hedeflenmiştir [24]. Ayrıca orman

ürünleri üzerinden alınan fonların, orman ağaçlandırmasına dönmesiyle orman köylüsüne büyük ölçüde istihdam imkânı yaratacağı düşünülmüştür [25].

Kısaca bu yasa ile hedeflenen amaç; hem kaynak temin etmek, hem toplumun her kesimini ağaçlandırma konusunda bilgilendirmek ve bu işin içerisinde yer almasını sağlamak, hem de orman köylüsüne iş olanağı yaratmaktır.

Ayrıca 6831 Sayılı Yasa ile benzer yönleri bulunan 4122 Sayılı Yasa, hazine arazileri üzerinde ağaçlandırma yapılmasına olanak getirmiş olmasıyla hazine arazileri için 6831 Sayılı Yasa'dan farklı ve önemli bir hüküm getirmiştir. Böylece hazine arazilerinin de ağaçlandırılmasıyla daha çok alanın ağaçlandırılması hedeflenmiş fakat istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır.

Ülkemiz için büyük umutlarla çıkarılan bu yasanın ne kadar başarılı olduğunu görebilmemiz için ağaçlandırma çalışmalarında geline durumu incelememiz gerekmektedir.

3.1.1.1. Ağaçlandırma Çalışmalarında Geline Durum

Ağaçlandırma çalışmalarında özellikle planlı dönemin başlangıcına kadar olan sürede (1937–1962) gerçekleşen rakamlara bakıldığında, ağaçlandırmada başarılı olunduğunun söylenemeyeceği ortadadır. Planlı dönemle birlikte görülen göreceli artışın, özellikle 1990 yılından itibaren tekrar düşüşe geçtiği ve yıllık ortalama 100 bin ha dolayında olan ağaçlandırma miktarının 50 bin hektarın altında düştüğü gözden kaçmayacaktır [9].

Genel olarak bakıldığında, ağaçlandırma çalışmalarının ülkemizde çok da yeni sayılamayacak tarihlerde başladığı görülecektir. Buna karşın, bugün geline noktanın, ülkemizin sahip olduğu koşullar da göz önünde bulundurulduğunda, başarılı olduğunu söylemek olanaklı değildir. Bu başarısızlığın çeşitli nedenleri olabilir. Bu başarısızlığın temel nedenleri; kadastro ve mülkiyet sorunlarının çözülmemiş olması ve orman halk ilişkilerindeki olumsuzluk, farklı kamu kurum ve kuruluşları ile ormancılık örgütü arasındaki eşgüdüm yetersizliği, özel sektörün ağaçlandırma çalışmalarına yeterince yönlendirilememiş olması ile tohum ve fidan materyali sağlama ile ağaçlandırma çalışmaları arasında yeterli eşgüdümün sağlanamamış olmasıdır [9]. Türkiye'de 1937 yılından beri yürütülmekte olan ağaçlandırma çalışmalarının yıllar itibariyle sergilediği durum Tablo 6'da gösterilmiştir [26].

Tablo 6. Türkiye’de ağaçlandırma çalışmaları [26].

Yıllar	Ağaçlandırma çalışmaları (ha.)		
	Orman içi	Orman dışı	Toplam
1937–1962	99 295	11 234	110529
1963–1967	145 071	3 548	148529
1968–1972	92 428	1 829	94 257
1973–1977	130 921	3 934	134 855
1978	32 943	1 107	34 050
1979–1983	207 396	7 273	214 669
1984	85 471	2 156	87 627
1985	98 198	2 211	100 409
1986	106 540	1 814	108 354
1987	111 167	2 965	114 132
1988	114 698	4 671	119 329
1989	110 890	2 749	113 639
1990	76 673	2 211	78 884
1991	54 317	2 435	56 752
1992	24 519		24 519
1993	27 058		27 058
1994	39 652		39 652
1995	24 257		24 257
1996	37 927		37 927
1997	32 031		32 031
1998	25 959		25 959
1999	11 529		11 529
2000	24 494		24 494
2001	25 672		25 672
2002	28 647		28 647
2003	36 914		36 914
Toplam	1 804 568	50 137	1 854 705

Ülkemizde 1937–2003 yılları arasında toplam ağaçlandırılan alan miktarı ise 1 854 705 ha'dır. 1990'lı yıllara kadar ağaçlandırma çalışmaları oldukça iyi değerlerdeyken, 1990'lardan sonra ciddi bir düşüş yaşamıştır. Bu düşüş karşısında 1995 yılında çıkarılan bu kanunla ağaçlandırma çalışmalarına hız verilmek istenmiş fakat istenen başarı sağlanamamıştır[4]. Bunu daha iyi görebilmemiz açısından 1995'ten önceki 8 yılın ve 1995'ten sonraki 8 yılın ağaçlandırma rakamlarına bakmamız yerinde olacaktır.

Tablo 7. 1986–1994 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışmaları [26].

Yıllar	Ağaçlandırılan alan miktarı (ha)
1987	114 132
1988	119 329
1989	113 639
1990	78 884
1991	56 752
1992	24 519
1993	27 058
1994	39 652
Toplam	573 965

Tablolardan da görüleceği üzere; 4122 Sayılı yasa 1995 yılı ortalarında çıkarıldığı için her iki tabloya da 1995 yılına ait değerler konmamıştır. 1987–1994 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışmaları miktarı 573 965 ha'dır. Bu 8 yıllık dönemde yıllık yaklaşık 72 000 ha alan ağaçlandırılmıştır.

1996–2003 yılları arasında ise 223 173 ha alan ağaçlandırılmıştır. Bu 8 yıllık dönemde ise yıllık yaklaşık 28 000 ha alan ağaçlandırılmıştır. Yasadan önce 72 000 ha olan yıllık ağaçlandırma miktarı yasadan sonra 28 000 hektara düşmüştür.

Tablo 8. 1996–2003 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışmaları [26].

Yıllar	Ağaçlandırılan alan miktarı (ha)
1996	37 927
1997	32 031
1998	25 959
1999	11 529
2000	24 494
2001	25 672
2002	28 647
2003	36 914
Toplam	223 173

3.1.1.2 Yeşil Kuşak Ağaçlandırmaları

Yeşil kuşak ağaçlandırmaları; son yıllarda, özellikle büyük şehirlerimizde tehlikeli boyutlara ulaşan çevre ve hava kirliliğini azaltmak, kişi başına düşen yeşil alan miktarını artırmak, kentlerimizin düzenli ve planlı gelişmesini sağlamak, insanlarımıza orman ve çevre sevgisini kazandırmak, dinlenme yerleri tesis etmek, ülkemizin turizm potansiyelini artırmak ve toprak koruma önlemleri almak yoluyla yerleşim birimlerini sel ve taşkın zararlarından korumak amacıyla büyük şehirler çevresinde yapılan ağaçlandırmalardır [4].

Değerlendirilemeyen ülke topraklarını ekonomiye kazandırmak gibi amaçlara yönelik olarak yapılan şehir çevrelerindeki ağaçlandırma ve erozyon kontrolü şeklindeki çalışmalara ilk kez 1937 yılında Atatürk'ün emirleri ile Çiftlik Ormanı tesisi amacı ile başlanmıştır. [4].

11 Eylül 1957 tarihinde Ankara Hatip Deresi'nin yol açtığı sel ve taşkın olayları sonucunda 165 kişinin hayatını kaybetmesi ve büyük maddi kayıplar; yine 18–21 Haziran 1961 tarihlerinde Ankara İncesu Deresi'nin taşması sonucu 7 kişinin hayatını kaybetmesi üzerine Ankara çevresinde ilk yeşil kuşak çalışmalarına Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü'nce başlanılmıştır. Ankara'da yürütülen çalışmaların başarılı sonuçlar vermesi üzerine çalışmalar ülke ölçeğine yaygınlaştırılmıştır.

Tablo 9. 1994 yılı sonu itibariyle yapılan yeşil kuşak ağaçlandırmaları [26].

Yıllar	Ağaçlandırılan Alan (ha)
1990 sonu itibariyle	91 159
1991	7 958
1992	4 246
1993	3 384
1994	2 851
Toplam	109 598

Tablo 10. 1996–2003 yılları arasında yapılan yeşil kuşak ağaçlandırmaları [26].

Yıllar	Ağaçlandırılan Alan (ha)
1996	3 700
1997	585
1998	3 666
1999	526
2000	1 898
2001	1 254
2002	2 097
2003	2 775
Toplam	16 479

Başlangıçtan 2003 yılı sonuna kadar 32 ilde toplam 128.000 ha alanda “Yeşil Kuşak Ağaçlandırması” tesis edilmiştir. 1994 yılı sonuna kadar 109 598 ha alanda, 1996–2003 yılları arasında ise 16 479 ha alanda yeşil kuşak ağaçlandırması yapılmıştır [26].

Burada da yasadan önce 1991–1994 yılları arasında 18 439 ha alanda ağaçlandırma çalışması yapılmışken, yasadan sonraki 4 yıllık dönemde 8 477 ha alanda çalışma yapılmıştır. Yasadan önce yıllık 46 000 ha olan alan yasadan sonra 21 000 hektara düşmüştür.

3.1.1.3. Erozyon Kontrolü

Sel ve taşkınların önlenerek can ve mal güvenliğinin sağlanması, tarım alanlarının erozyon ve taşkınlardan kurtarılarak sürdürülebilir şekilde işletilmesi, baraj havzalarında alınan tedbirlerle devamlılıklarının sağlanması, elektrik ve su üretiminin garanti altına alınması, orman içi meraların ıslah edilerek buralardaki erozyonun önlenmesi biyolojik

çeşitliliğin korunması, hayvancılığın geliştirilmesi ve kırsal fakirlikle mücadele edilmesini sağlamak için yapılan ağaçlandırma çalışmalarıdır [4].

Başlangıçtan 2003 yılı sonuna kadar 512.285 hektar erozyon kontrolü tesisi çalışması gerçekleştirilmiştir. 1994 yılı sonu itibariyle çalışma yapılan alan miktarı 277 838 ha olurken, 1996–2003 yılları arasında çalışma yapılan alan miktarı 228 333 ha'dır.[26].

Tablo 11. 1994 yılı sonu itibariyle erozyon kontrolü çalışmaları [26].

Yıllar	Erozyon Kontrolü Yapılan Alan (ha)
1990 sonu itibariyle	253 639
1991	2 801
1992	3 660
1993	7 458
1994	10 280
Toplam	277 838

Tablo 12. 1996–2003 yılları arasında yapılan erozyon kontrolü çalışmaları [26].

Yıllar	Erozyon Kontrolü Yapılan Alan (ha)
1996	26 329
1997	26 124
1998	29 430
1999	22 571
2000	30 449
2001	32 780
2002	18 608
2003	42 042
Toplam	228 333

Yasadan önceki 4 yıllık dönemde (1991–1994) yılları arasında 24 199 ha alanda erozyon kontrolü yapılırken, yasadan sonraki 4 yıllık dönemde 104 454 ha alanda çalışma yapılmıştır. Erozyon kontrolü çalışmaları yasadan sonra artış göstermiş; yasadan önce yıllık 6 000 ha alanda çalışma yapılırken, yasadan sonra 26 000 ha alanda çalışma yapılmıştır.

3.1.1.5. Özel Ağaçlandırma

Ormancılık örgütü dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından orman alanı içindeki açıklıklarla bozuk orman alanlarında, hazine arazilerinde, gerçek ve tüzel kişilerin hüküm ve tasarrufu altındaki alanlarda odun ve odun dışı orman ürünü veren bitki türleriyle yapılan ağaçlandırmalara özel ağaçlandırma denilmektedir [4].

Kuşkusuz, ormancılık örgütü tarafından gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmalarında olduğu gibi, özel ağaçlandırmalarda da, orman varlığını artırmak, asli ve tali orman ürünleri üretimini desteklemek, bozulan doğal dengeyi yeniden oluşturmak vb. amaçlar kendini göstermektedir. Bunlarla birlikte, özel ağaçlandırmaların kendine özgü bazı amaçları da bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları [4];

-Halka ağaç ve orman sevgisini aşılamak,

-Halkı ve ormancılık dışındaki kuruluşları bu tür faaliyetlerin içine çekerek orman ve ormancılık mesleğini tanıtmak, ormancılık örgütüne kurumsal destek oluşturmak,

-Ormancılık örgütünün ağaçlandırma yapmasının olanaklı olmadığı hazine arazileri ile gerçek ve tüzel kişilere ait arazilerin ağaçlandırma yoluyla ormanlaşmasını sağlamak,

-Ormancılık örgütünün ağaçlandırma yapmasının, arazi küçüklüğü, orman uzaklık, yerleşim yerlerine yakınlık vb. nedenlerle mümkün ve ekonomik olmadığı alanlarda ağaçlandırma yapılmasını sağlamak,

-Özellikle köy tüzel kişilikleri tarafından yürütülen özel ağaçlandırmalar yoluyla kırsal kalkınmayı desteklemek ve orman halk ilişkisini düzenlemek,

-Orta ve büyük ölçekli endüstri kuruluşlarının hammadde ihtiyaçlarını kendilerinin karşılamasına olanak yaratmak,

-Ağaçlandırmaya ayrılan parasal kaynaklarda artış yaratmak ve verimliliği artırmak olarak sıralanabilir.

3.1.1.5.1. Devlet Ormanlarında Özel Ağaçlandırma

-Devlet ormanları sınırlarında özel ağaçlandırma yapmak olanaklıdır. Ancak, bunun olabilmesi için söz konusu arazinin ilgili orman işletme şefliği amenajman planında "ağaçlandırılması gerekli arazi" olarak görünmesi gerekmektedir. Ayrıca, devlet ormanından özel ağaçlandırma amacıyla tahsis edilecek arazinin büyüklüğü en az 30 dekar olmalıdır [4].

-Bir kerede en fazla 3000 dekar büyüklüğündeki alan özel ağaçlandırmaya konu olabilir. Ancak, ağaçlandırmayı gerçekleştiren, odunu hammadde olarak kullanan bir endüstriyel kuruluş ise bu üst sınır uygulamaz.

-Kadastrosu tamamlanmamış alanlarda da özel ağaçlandırma yapmak olanaklıdır. Ancak, özel ağaçlandırmaya konu arazide mülkiyet problemi olmamalı ve söz konusu arazi üzerinde orman örgütü dışında hak iddia eden kimse bulunmamalıdır.

-Aşağıda belirtilen alanlarda özel ağaçlandırma yapılamaz:

-Verimli devlet ormanında,

-Amenajman planında “ağaçlandırılacak sahalar tablosu”nda yer almayan alanlarda,

-Bu tabloda yer alsa dahi, fiilen verimli orman niteliği kazanmış olan alanlarda,

-Verimli orman alanları içindeki 100 dekardan küçük açıklıklarda,

-Teknik açıdan uygun olmayan alanlarda (toprak türü, toprak derinliği, taşlılık, eğim, rakım vb.),

-Ulaşımına bağlı boşaltma problemi olan alanlarda,

-Muhafaza ormanlarında (toprak muhafaza niteliği taşıyanlarda),

-Bakanlığın uyguladığı projelerde tampon saha olarak bırakılan alanlarda (köy tüzel kişilikleri hariç),

-Otlak olarak kullanılan yerlerde (köy tüzel kişilikleri hariç),

-Mülkiyet belgesinde “Mera” olarak belirtilen alanlarda,

-Mülkiyet uyuşmazlığı olan yerlerde,

-Doğal ve tarihi sit alanlarında,

-Turizm alan, bölge ve merkezlerinde,

-Deniz, göl ve akarsuların kıyı kenar çizgisi içerisinde ya da bitişiğindeki (kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde 100 m. mesafedeki) alanlarda,

-Başka kişi ve kuruluşlara tahsisli olan sahalarda,

-Ruhsat süresi dolduğu ya da çalışmaları tamamlandığı için orman örgütüne geri teslim edilmiş olup, teslim tarihinden itibaren 6 ay geçmemiş olan maden alanlarında,

-Güvenlik açısından sakıncalı olan yerlerde,

-Amenajman planlarında bozuk orman olarak görünüp, fiili durumda verimli orman niteliği taşıyan alanlarda.

Devlet ormanlarına ait arazilerde yapılan özel ağaçlandırma çalışmaları incelendiğinde, 143 002 dekarla Kamu hukuk tüzel kişilerinin yapmış olduğu çalışmalar 1. sırada yer almaktadır.

Tablo 15. Devlet arazilerinde yapılan özel ağaçlandırma çalışmaları [26].

Girişimci	Orman arazisi (da)
Gerçek Kişiler	60 862
Özel hukuk Tüzel kişiliği	63 589
Kamu Hukuk Tüzel Kişiliği	143 002
Toplam	267 453

Görüldüğü üzere, ağaçlandırma amacıyla orman arazilerinin en çok kullanımı %53 ile köy tüzel kişiliklerinde, % 24 ile özel hukuk tüzel kişiliği 2.sırada, % 23 gerçek kişileri yaptığı ağaçlandırma çalışmaları 3. sırada gelmektedir.

3.1.1.5.1.1. Kredilendirme

Aşağıdaki durumlarda ağaçlandırma çalışmalarına kredi verilir:

- Köy tüzel kişiliklerine,
- Köydeki hane sayısının en az % 51'ini kapsayan tarımsal kalkınma kooperatiflerine,
- Nüfusu 2500'e kadar olana belde belediyeleri tüzel kişilikleri ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki gerçek kişiler, yalnızca kavak ve hızlı gelişen türlerle yapacakları ağaçlandırmalar için kredi verilir.

3.1.1.5.1.2. Tali Orman Ürünleri

-Başta ceviz olmak üzere, yetiştirme ortamı koşulları bakımından doğal olarak yetişen Kestane, Antepfıstığı, Zeytin, Mahlep ve Harnup türleriyle, ormancılık örgütünün uygun göreceği şekilde saf ya da karışık ormanlar oluşturmak amacıyla özel ağaçlandırma yapılabilir. Bu türlerle yapılacak olan ağaçlandırmaların kendilerine has kredilendirme koşulları bulunmaktadır.

3.1.1.5.2. Hazine Arazilerinde Özel Ağaçlandırma

-Hazineye ait olduğu tescil edilmiş olan arazilerde özel ağaçlandırma yapmak olanaklıdır. İmar planlarında ağaçlandırılacak alan olarak görülen yerlerde herhangi bir alt sınır bulunmamaktadır. Bu tür alanlarda kredili çalışma söz konusu ise alt sınır 10

dekardır. Öte yandan, İmar Planı dışındaki araziler için alt sınır 20 dekardır. Bütün hazine arazileri için üst sınır ise 3000 dekardır. Bu alanlar parçalı olabilir. Ancak, parça büyüklüğü imar planları dışında en az 5 dekar olmalıdır. İmar planları içerisinde ise kredi talebi söz konusu ise 5 dekarlık alt sınır uygulamaya girer [4].

Aşağıda belirtilen hazine arazileri özel ağaçlandırma uygulamasına konu olamaz:

- Teknik açıdan ağaçlandırmaya uygun olmayan yerler,
- Yolu olmayan yerler,
- Mülkiyet uyuşmazlığı olan yerler,
- Doğal ve tarihi sit alanları içinde kalan yerler,
- Turizm bölge, alan ve merkezleri içinde olan yerler,
- Deniz, göl ve akarsuların kıyı kenar çizgisi içinde ya da bitişiğinde olan yerler,
- İmar planı içinde olup, ağaçlandırılacak alan olarak görünmeyen yerler,
- Güvenlik açısından sakıncalı olan yerler.

Tablo 16. Hazine arazilerinde yapılan özel ağaçlandırma çalışmaları [26].

Girişimci	Hazine arazisi (da)
Gerçek Kişiler	26 861
Özel hukuk Tüzel kişiliği	58 235
Kamu Hukuk Tüzel Kişiliği	16 799
Toplam	101 895

Hazine arazilerinde yapılan ağaçlandırma çalışmalarında öncelik % 57 ile özel hukuk tüzel kişiliğinde, % 26 ile gerçek kişiler 2. sırada, % 17 ile kamu hukuk tüzel kişiliği 3. sırada yer almaktadır.

3.1.1.5.3. Tapulu Arazilerde Özel Ağaçlandırma

-Gerçek ve tüzel kişilerin hüküm ve tasarrufu altında olan arazilerde de özel ağaçlandırma çalışması yapılabilir. Bu tür alanlar için alt sınır 10 dekar, üst sınır ise 3000 dekardır. Parçalı arazilerde parçalar en az 5 dekar olmalıdır.

-Tapulu olmayan arazilerde de özel ağaçlandırma olanaklıdır. Ancak, söz konusu arazi üzerindeki zilyetliğin 3402 sayılı Kadastro Yasasınının 14. maddesinden belirtilen

belgelerden birisi ile belgelenmesi ve bu belgenin söz konusu arazi ve kişiye ait olduğunun mahkeme kararıyla tespit ettirilmesi zorunludur. Diğer yandan, kiralanmış arazilerde de özel ağaçlandırma olanaklıdır. Bunun için kira sözleşmesinin noterde yapılmış olması, sözleşmede kiralamanın özel ağaçlandırma amaçlı yapıldığının açıkça belirtilmiş olması ve kira süresinin en az ağaçlandırma yapılacak türün idare süresi kadar olması zorunludur.

Tablo 17. Tapulu arazilerde yapılan özel ağaçlandırma çalışmaları [26].

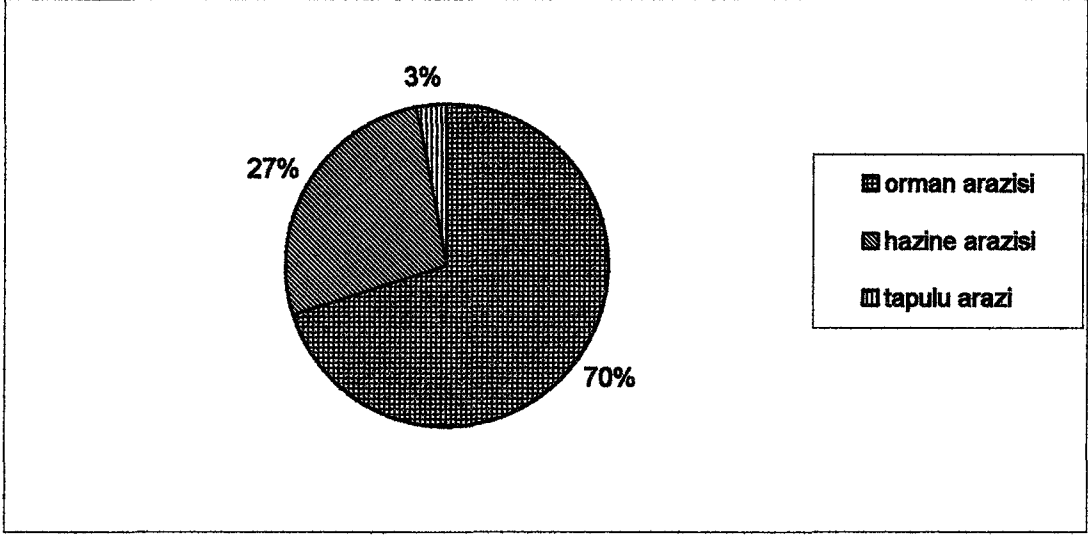
Girişimci	Tapulu arazi (da)
Gerçek Kişiler	8 438
Özel hukuk Tüzel kişiliği	2 065
Kamu Hukuk Tüzel Kişiliği	2 373
Toplam	12 876

Tapulu arazilerde yapılan özel ağaçlandırma çalışmalarında % 61 ile gerçek kişiler 1. sırada, % 22 ile kamu hukuk tüzel kişiliği 2.sırada ve % 17 ile özel hukuk tüzel kişiliği yer almaktadır.

Tablo 18. Türkiye'de özel ağaçlandırma alanlarının mülkiyet durumu [26].

Girişimci	Orman arazisi (da)	Hazine arazisi (da)	Tapulu arazi (da)	Toplam (da)
Gerçek Kişiler	60 862	26 861	8 438	96 161
Özel hukuk Tüzel kişiliği	63 589	58 235	2 065	123 889
Kamu Hukuk Tüzel Kişiliği	143 002	16 799	2 373	162 174
Toplam	267 453	101 895	12 876	382 224

Tabloda yer alan rakamların grafik olarak gösterimine aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 2. Özel ağaçlandırma alanlarının mülkiyet durumu

Özel ağaçlandırmaya konu olan arazilerin mülkiyet durumuna genel olarak bakacak olursak; % 70 ile orman arazileri 1. sırada, % 27 ile hazine arazileri 2.sırada ve % 3 ile tapulu araziler 3. sırada yer almaktadır.

3.1.1.5.5. Ekonomik Altyapı

Özellikle ekonomik kaynakların kıt olduğu koşullarda, amaçlara ulaşmanın en önemli aşamalarından biri de uygun ekonomik araçları yaratabilmektir.

Özel ağaçlandırmalar, birinci derecede gerçek ve tüzel kişilerin; yani kamu dışı oluşumların kaynaklarını ağaçlandırmaya aktarmayı amaçlamamıştır. Ağaçlandırma yatırımlarının getirisinin oldukça düşük olması, böyle bir amacı olanaksız kılmaktadır. Dolayısıyla, özel ağaçlandırmaların da ekonomik altyapısı çok büyük oranda kamu kaynaklarına bağlıdır.

Özel ağaçlandırmalar için gerekli ekonomik kaynak 1989 yılında kurulan Ağaçlandırma Fonu ile karşılanmaya çalışılmıştır. 2002 yılına kadar özel ağaçlandırma çalışmaları için gerekli teşvik kredileri bu fon aracılığıyla uygulanabilmiştir. Fonun gelirleri aşağıda sıralanmıştır:

- Genel bütçeden aktarılabilecek miktar,
- Orman Genel Müdürlüğünün yıllık satış gelirlerinden %5'e kadar, Bakanca (Orman) belirlenerek alınacak miktar,

-6831 sayılı Orman Kanununun 16,17,18 ve 115. maddelerine göre verilen izin, muvafakat, intifa ve irtifak hakları gelirleri,

-Bağışlar,

-Diğer gelirler.

Fondan yapılacak harcamalar ise şöyledir:

-Ağaçlandırma suretiyle orman ve orman fidanlıkları tesisleri için verilecek kredi ve hibeler,

-Köy tüzel kişiliklerine ait tesis ve uygulama projelerinin tanzimi için yapılacak harcamalar,

-Genel Müdürlükçe yapılacak ve yaptırılacak her türlü ağaçlandırma çalışmaları ile bu çalışmalarla ilgili her türlü etüt, projelendirme ve tesisi harcamaları,

-Kamu kurum ve kuruluşlarının, askeri birlik ve okulların alacakları fidan bedelleri ile Yeşil Kuşak projelerinin protokollerle tespit edilecek tesis ve bakım giderleri,

-Hatıra ormanı kurulmak üzere şartlı bağışta bulunan gerçek ve tüzel kişiler için yapılacak ağaçlandırma harcamaları,

-Fonun yönetimi ile ilgili vergi, resim, harç, faiz ödemeleri, PTT harcamaları, demirbaş ve tüketim harcamaları.

3.1.1.5.6. Yıllara Göre Özel Ağaçlandırmalar

Daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye’de özel ağaçlandırma çalışmaları 1986 yılında başlamıştır. Bu çalışmalar bugün de devam etmektedir. Tablo 19’da başlangıçtan bugüne özel ağaçlandırma çalışmalarının yıllara göre aldığı değerler gösterilmiştir.

Tablodan da görülebileceği gibi, özellikle 1995 yılından sonra proje sayısında önemli bir artış olmuştur. Buna karşılık ağaçlandırılan alan miktarında aynı oranda artış görülememiştir. Örneğin, 1994 yılında yalnızca 24 projeyle 8 354 da alan ağaçlandırılmış; yani proje başına ağaçlandırılan alan miktarı yaklaşık 348 da olarak gerçekleşmiştir. Oysa, 1995 yılında proje sayısı neredeyse 3 katına çıkarak 78 olurken, ağaçlandırılan alan miktarı 13 275 dekada kalmış; yani proje başına ağaçlandırılan alan miktarı yaklaşık 170 dekara gerilemiştir. Öte yandan, hem proje sayısı bakımından hem de ağaçlandırılan alan miktarı bakımından rekor yılı 1998 olmuştur. Bu yılda, toplam 171 proje ile yaklaşık 73 681 da alan ağaçlandırılmış ve proje başına ağaçlandırılan alan miktarı yaklaşık 431 dekara yükselmiştir.

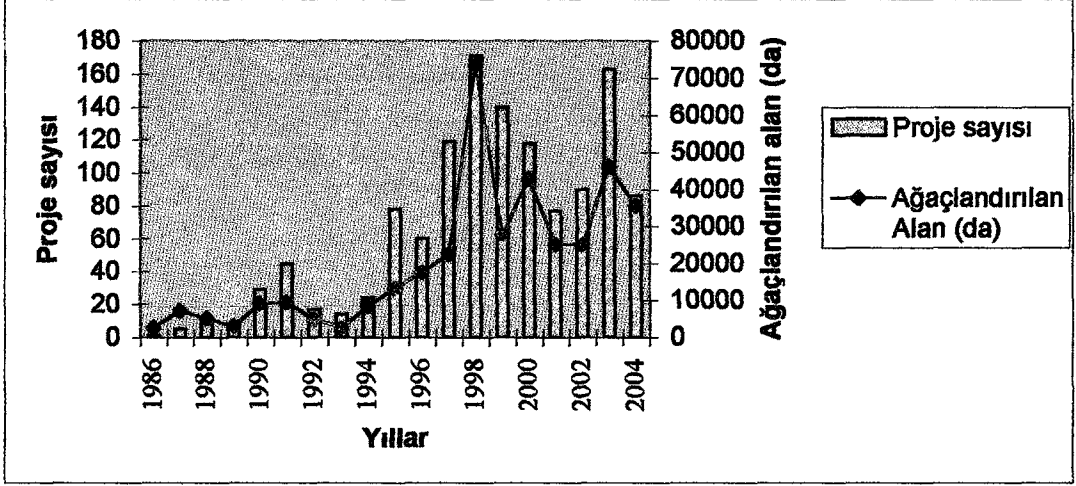
Tablo 19. 1986–1994 yılları arasında yapılan özel ağaçlandırmalar [26].

Yıllar	Proje sayısı	Orman Arazisi(da)	Hazine Arazisi(da)	Tapulu Arazi(da)	Toplam Arazi(da)
1986	1	2 640			2 640
1987	5	7 178			7 178
1988	12	5 019	100		5 119
1989	6	2 873	200	37	3 110
1990	29	7 333		1 835	9 168
1991	45	5 308	3 146	940	9 394
1992	17	2 515	1 180	1 202	4 897
1993	14	1 035	1 134	459	2 628
1994	24	7 711	448	195	8 354
Toplam	153	41 612	6 208	4 668	52 488

Tablo 20. 1996–2004 yılları arasında yapılan özel ağaçlandırmalar [26].

Yıllar	Proje sayısı	Orman Arazisi(da)	Hazine Arazisi(da)	Tapulu Arazi(da)	Toplam Arazi(da)
1996	60	13 525	3 242	675	17 442
1997	119	15 456	5 786	1 308	22 550
1998	171	63 990	8 645	1 046	73 681
1999	140	12 457	14 733	727	27 917
2000	118	26 838	15 542	462	42 842
2001	77	13 757	11 083	204	25 044
2002	90	12 671	12 442	29	25 142
2003	163	36 894	8 823	495	46 212
2004	86	21 887	12 124	1 620	35 631
Toplam	1 024	175 863	92 420	6 566	316 461

Diğer yandan yasadan önce proje başına yaklaşık 343 da alanda özel ağaçlandırma çalışması yapılırken, yasadan sonra proje başına yaklaşık 309 da alan özel ağaçlandırılmıştır.

Şekil 3. Yıllara göre proje sayısı ve ağaçlandırılan alan miktarı

Görüldüğü gibi, gerek proje sayısında ve gerekse ağaçlandırılan alan miktarında istikrarlı bir seyir gerçekleşmemiştir. Genel olarak bakıldığında hem proje sayısı açısından hem de ağaçlandırılan alan miktarı açısından bir artışın yaşandığı izlenmektedir.

Burada incelenmesi gereken bir diğer nokta da yıllara göre özel ağaçlandırma kredilerinin gelişim seyridir. Bilindiği üzere, Ağaçlandırma Fonu 1989 yılında kurulmuştur. Bu nedenle, özel ağaçlandırma çalışmaları için kredi uygulaması da ilk kez bu yıl başlamıştır. Aşağıdaki tabloda, 1989 yılından itibaren yıllara göre özel ağaçlandırma kredilerinin miktarları ve kullanım oranları Tablo 21'de aktarılmıştır.

Tablodan da görüldüğü gibi, genel olarak yıllara göre hem tahsis edilen hem de kullanılan kredi miktarında bir artış yaşanmıştır. Burada tahsil edilen krediyi en yüksek kullanım oranı % 80 ile 1999 yılında yaşanmıştır. Ayrıca tahsis edilen kredi miktarı 2000 yılında en yüksek miktarda olurken, tahsil edilen kredinin ancak % 22'si kullanılmıştır [26].

Tablo 21. Yıllara göre kredi tahsis ve kullanım durumu [26].

Yıllar	Tahsis Edilen Kredi(1000 TL)	Kullanılan Kredi.(1000 TL)	Kullanım Oranı%
1986			0
1987			0
1988			0
1989	16 170	10 437	65
1990	748 484	463 128	62
1991	2 714 539	2 171 384	80
1992	1 499 373	864 495	58
1993	3 106 799	2 936 821	95
1994	11 596 227	8 277 315	71
1995	62 623 777	46 379 829	74
1996	113 742 882	66 519 108	58
1997	339 306 697	221 049 804	65
1998	1 256 592 235	880 675 995	70
1999	493 566 729	396 150 625	80
2000	2 741 798 706	589 922 040	22
2001	383 413 952	297 821 312	78
2002	945 766 715	716 327 131	76
2003	1 129 842 368	320 329 565	28
2004	664 690 059	104 728 862	16
Toplam	8 151 025 712	3 654 627 851	45

3.1.1.2. 4122 Sayılı Yasa'nın 2.Maddesi'ne Göre Değerlendirme

Yasanın 2. maddesi devlet ormanlarında tespit ve izin başlığı altında olup

"Madde 2 - Orman sınırları içindeki; yangın hariç çeşitli sebeplerle meydana gelmiş olan açıklıklarda, amenajman planlarının ağaçlandırmaya ayırdığı sahalarda, Orman Bakanlığınca belirlenecek esaslar ve önceliklere göre ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapılmak üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere bedelsiz izin verilebilir.

6831 sayılı Orman Kanununun 2. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendi hükmüne göre orman sınırları dışına çıkarılan yerlerden, orman içindeki köylerde yerleşik kişilerin iskânı için kullanılmasına ihtiyaç bulunmayan ve yeniden orman niteliği kazandırılması mümkün olan araziler üzerinde, bu Kanun hükümlerine göre ağaçlandırma ve erozyon kontrolü yapmak amacıyla kullanmak isteyenlere izin verilir. Tahsis edilen sahalardaki uygulamalar yetkili orman idaresi tarafından her 6 ayda bir yerinden denetlenerek gelişmeler rapora bağlanır. Bir yıl içinde projelendirilerek uygulamaya geçirilmemesi ve 5 yıl içinde izin amacının gerçekleştirilmemesi halinde verilen izin iptal edilir.

Ayrıca, izin sahibinden araziyi kullandığı bu süre için ecrimisil alınır.

Devlet ormanlarında izin verilmesi, 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine tabidir.”

Bu madde ile; Orman Yasası'nın 2/B Maddesiyle orman sınırları dışına çıkarılmış orman arazilerinde, özellikle köylerde eğer köylü ağaçlandırma yapmak isterse o köylüye kredi verilerek özel orman kurması sağlanmakta, yani orman köylüsüne özel orman kurma hakkı tanınmaktadır [25].

Burada ifade edilen yer ilim ve fen bakımından orman vasfını kaybetmiş olan yerdir; ancak köylü kendisine verilen bu yerde tarım yapmak istemiyor da burayı özel orman yapmak istiyorsa bu yasa köylüye ağaçlandırma imkânını tanımaktadır [27].

Bu madde aslında 2/B maddesiyle çelişen bir maddedir. Çünkü 2/B maddesi orman vasfını kaybetmiş alanların bağ, bahçe vb gibi çeşitli tarım alanları olarak kullanılması için orman dışına çıkarılmasına neden olan bir düzenlemedir. Oysa 4122 Sayılı Yasa'nın ikinci maddesi 2/B'ye göre orman dışına çıkarılmış bir arazinin tekrar ağaçlandırılmasına olanak tanımaktadır. Yani eğer arazi sahibi isterse bu alanlarda özel orman yetiştirebilmektedir. Ancak böyle bir durumda “eğer bu arazide orman yetiştirebilmek mümkünse neye göre orman vasfını kaybetmiş sayıldı ve neye dayanarak burası orman alanı dışına çıkarıldı?” diye düşünmek mümkündür. Dolayısıyla bu madde Orman Yasası'nın 2/B maddesiyle çelişmektedir.

3.1.1.3. 4122 Sayılı Yasa'nın 3.Maddesi'ne Göre Değerlendirme

Yasanın 3. maddesi; devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazilerde tespit tahsis ve izin başlığını taşımaktadır:

“Madde 3 - Turizm bölgesi, alanı ve merkezleri dışında Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da, ağaçlandırma ve erozyon kontrol çalışmaları yapılmak üzere, genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlarla gerçek ve tüzel kişilere izin verilecek sahalara, Turizm Bakanlığının da görüşü alınarak Orman Bakanlığının talebi üzerine ve Maliye Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde bu Bakanlığa tahsis edilebilir. Bu sahalara; Orman Bakanlığınca belirlenecek esaslar ve önceliklere göre kullanılır.”

Bu maddenin konuluş amacı; turizm alanları için tahsis edilenlerin dışında kalan yerlerin, Maliye Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde, bazen ormana bazen turizme bazen de başka bir hizmete tahsis edilmesinden kaynaklanan sorunları ortadan kaldırmaktır. Örneğin; ağaçlandırma sahası olarak tahsis edilen yerin, daha önceden turizme de tahsis edilmiş olması gibi. Bu madde, Maliye Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ve Orman Bakanlığı arasında yapılacak anlaşma ile böyle ikili tahsisleri ortadan kaldırmak amacı gütmüştür [27].

3.1.1.4. 4122 Sayılı Yasa'nın 4.Maddesi'ne Göre Değerlendirme

4.madde ise uygulama başlığı altında olup; aşağıda adları verilen kurum ve kuruluşlara, ağaçlandırma ile ilgili görev ve yükümlülükler verilmiştir:

“Madde 4 - Kendilerine ait arazilerde veya tahsis yapılan, izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen sahalarda; bu Kanun kapsamında ağaçlandırma ve erozyon kontrolü seferberliğine katılacak kamu kurum ve kuruluşları ile tüzel kişiler ve yapacakları işler aşağıda sayılmıştır.

a) Başbakanlık; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü vastasıyla, sulama göletlerinin su toplama havzalarındaki tarım arazilerinde gerekli havza ıslahı tedbirlerini alır. Toprak erozyonunu önleyici, giderici ve azaltıcı tedbirler ile toprak ve su dengesinin kurulması ve korunmasını sağlar. Köy yolları kenarlarında tarım arazilerinde rüzgâr erozyonunun önlenmesi için ağaçlandırma çalışmaları yapar. Rüzgâr perdeleri oluşturur. Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya özel mülkiyetinde bulunan yabancı fıstıklık, zeytinlik, harnupluk, makilik, çayır ve meraların geliştirilmesinde altyapı çalışmalarını yapar ve yaptırır.

b) Millî Savunma Bakanlığı; Türk Silâhlı Kuvvetlerine tahsis edilmiş Hazine arazileri üzerinde "Ordu Ormanları" kurar. Bu ormanların bakım ve korunması askerî birliklerce yapılır. Orman Bakanlığınca teknik yardım sağlanır.

c) İçişleri Bakanlığı; mülkî hudutları dahilinde valilikler ve kaymakamlıklar vasıtasıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar. Özel İdare imkânlarını da kullanarak "Özel İdare Ormanları" kurar.

Polis okullarında eğitim ve öğrenim gören polis adaylarına, her yıl üç adetten az olmamak üzere fidan diktirerek "Emniyet Ormanları" kurar. Bakım ve korunmasını yapar, yaptırır.

d) Millî Eğitim Bakanlığı; Orman Bakanlığınca, valiliklerce, kaymakamlıklarca ve belediyelerce tahsis edilen uygun yerlerde her öğrenciye, her yıl 3 adetten az olmamak üzere fidan diktirerek "Okul Ormanları" kurar. Saha hazırlığı ile bakım ve koruma işleri araziye veren kuruluşlarca yapılır.

e) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı; Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya özel mülkiyetinde bulunan yabancı fıstıklık, zeytinlik, harmupluk, makilik, çayır ve meraların geliştirilmesi çalışmalarını yapar veya yaptırır.

f) Turizm Bakanlığı; turizm bölge, alan ve merkezlerinde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar ve yaptırır. Bu yerlerin bakım ve korunması Orman Bakanlığının teknik işbirliği ile sağlanır.

g) Çevre Bakanlığı; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışması yapılmasını gerekli gördüğü yerlerde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını yapar veya yaptırır. "Çevre Ormanları" kurar. Bu yerlerin bakım ve korunması Orman Bakanlığı ile işbirliği içerisinde sağlanır.

h) Üniversiteler; kampusleri içinde mülkiyeti kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda, eğitim süresince her öğretim üyesi ve öğrenciye her yıl üç adetten az olmamak üzere fidan diktirerek "Üniversite ve Fakülte Ormanları" kurar. Bakım, koruma ve işletilmesini yaparlar.

i) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu; özel radyo ve televizyon kuruluşları; orman ve ağaç sevgisini yaygınlaştırıcı yayın ve tanıtım faaliyetlerini ücretsiz olarak yaparlar. Programlar hazırlayıp yayımlarlar. Yayınlar; Orman Bakanlığınca belirlenecek dönemlerde, her kuruluşun ana haber bültenlerinden önce yapılır. Yılda 5 saatten az olamaz. Bu hizmetlerin yürütülmesinde Orman Bakanlığı ile işbirliği yaparlar.

j) Diyanet İşleri Başkanlığı; il ve ilçe müftülüklerinin önderliğinde, tahsis edilen Hazine arazilerinde ve izin verilen bozuk orman alanlarında Diyanet Ormanları kurar. Bu ormanların bakım ve korunması Orman Bakanlığının teknik işbirliği ile sağlanır

k) Türkiye Elektrik Üretim-İletim Genel Müdürlüğü; elektrik santralleri çevresinde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını ve bu sahaların bakım, koruma işlerini yapar veya yaptırır.

l) Karayolları Genel Müdürlüğü; karayolları güzergâhında yeşillendirme ve ağaçlandırma yapar. Karayolumu tehdit eden havzalarda ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları, bu sahaların bakım ve koruma işlerini yapar veya yaptırır.

m) Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları; demiryolları güzergâhında, yeşillendirme, yangına dayanıklı türlerle ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını, bu sahaların bakım ve koruma işlerini yapar veya yaptırır.

n) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü; barajların su toplama havzalarında mülkiyeti kendisine ait veya 6200 sayılı Kanunla kendisine verilen görevler için tahsis edilen veya izin veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını ve bakım ile koruma işlerini yapar veya yaptırır.

o) Yukarıdaki fıkralarda adları sayılmayan kamu kurum ve kuruluşları ile orman ürünlerini hammadde olarak kullanan Türkiye Selüloz ve Kâğıt Sanayii Genel Müdürlüğü, Orman Ürünleri Sanayii Anonim Şirketi, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü, Türkiye Taşkömürü Kurumu genel Müdürlüğü, Posta Telefon Telgraf Genel Müdürlüğü, ETİBANK Genel Müdürlüğü; kendi arazileriyle izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen ve tahsis edilen sahalarda, üretim amaçlı ağaçlandırmalar yaparlar. Sahaların bakım, koruma ve işletilmesi bu kuruluşlarca yapılır veya yaptırılır.

p) Belediyeler; belediye sınırları içerisinde mücavir alanlarda, kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen yerlerde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar ve "Belediye Ormanları" kurar. Bu sahaların bakım, koruma ve işletilmesini yapar ve yaptırır.

r) Köy tüzel kişilikleri; köy mülkî hudutları içindeki mülkiyeti kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda ağaçlandırma yaparak "Köy Ormanları" kurar. Bu kanunun 2 ve 3 üncü maddelerine göre verilecek tahsis, irtifak ve izinlerde köy tüzel kişiliklerine öncelik tanınır. Ağaçlandırılan bu sahaların bakım, koruma ve işletilmesi köy tüzel kişiliklerince yapılır.

s) Odalar, Meslek Kuruluşları, Birlikleri, Sendikalar, Vakıflar, Dernekler, Spor Kulüpleri, Gönüllü Kuruluşlar ve Benzeri Teşekküller; mülkiyeti kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yaparlar.

t) *Büyük işletmeler; kendi arazilerinde veya izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen veya tahsis edilen sahalarda, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar veya yaptırırlar. Büyük işletme tanımı, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde çıkarılacak tüzükle tespit edilir.*

Yukarıda sayılan kamu kurum ve kuruluşları, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları için istediği takdirde bünyelerinde uygun kapasiteli ormancılık birimleri oluştururlar. Bu çalışmalar için gerekli mali kaynağı kendi bütçelerinden karşılarlar.

Yukarıda sayılanlar dışında kalan kamu kurum ve kuruluşları ile tüzel kişiler de bu Kanun kapsamında ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapabilirler.”

Bu madde ile özel ve tüzel kişilerin özel orman kurmaları hükme bağlanmıştır. Ayrıca bu yasa ile doğayı bozana doğayı tamir etme şansı verilmiştir [24].

Bu kanuna getirilen eleştirilerin başında; yasanın 2. ve 3. maddelerinde gerçek ve tüzel kişiler ifadesi yer almış olmasına rağmen, uygulama maddesinde gerçek kişilere ait herhangi bir hükmün yer almamış olmasıdır. Yani kanunun ruhu gerçek kişilere de bu imkânın verileceğini ifade etmiş olmasına rağmen, bu maddede, gerçek kişilere ne şekilde bir imkân verildiği ifade edilmemiştir [27].

Diğer bir eleştiri de; bu madde de (t) bendine kadar, muhtelif kimselere imkân verilmiş olup ancak bunların bir kısmına işletme hakkının verilmiş olmasıdır. Mesela üniversitelere işletme hakkı verilmiş, fakat diğer orman sahası yapan, kendi emeğiyle orman meydana getiren kimselere böyle bir hak tanınmamıştır [28].

Maalesef bu maddede yer alan kurumlar ağaçlandırma çalışmalarına istenilen katkıyı sağlamamışlardır. Dolayısıyla bu maddenin yasaya beklenen etkisi olmamıştır.

3.1.1.5. 4122 Sayılı Yasa'nın 5-6-7-8. Maddeleri'ne Göre Değerlendirme

Madde 5 de Hatıra Ormanları ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir;

“Madde 5 - Orman Bakanlığınca; gerçek ve tüzel kişilerin talebi halinde, giderleri kendilerine ait olmak üzere "Hatıra Ormanı" kurulur. Ayrıca millî ve dinî bayramlarda ve özel günlerde, fidan dikilerek, her il ve ilçede "Hatıra Ormanları" oluşturulabilir. Hatıra ormanlarının ismi değiştirilemez. Bu ormanların tesis ve işletilmesi ile faydalanmaya ait esas ve usuller Orman Bakanlığınca belirlenir.

6831 sayılı Orman Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendi hükmüne göre orman dışına çıkarılmış yerlerde hak sahipleri isterlerse özel orman kurabilirler.”

Tüm yurt düzeyinde her il, ilçe ve beldede orman alanlarını geliştirmek, halka ağaç ve orman sevgisini aşılamak, kurtuluş günleri gibi her türlü faaliyetler yanında doğum ve evlenme günlerine özel bir anlam kazandırmak, ölen anne, baba ve çocukların isimlerini yaşatmak amacı ile “Hatıra Ormanları” oluşturulması çalışmalarına 1993 yılında başlanmıştır [25]. Yıllar itibariyle gerçekleştirilen “Hatıra Ormanı” çalışmaları Tablo 22’de verilmiştir.

Orman Bakanlığı, hatıra ormanı çalışmalarını düzenlemek üzere 1997 yılında 11 numaralı tamimi yayımlayarak taşra birimlerine iletmış; ancak, bu tamimin gereksinimleri karşılayamaması üzerine 1998 yılında 15 numaralı “Hatıra Ormanlarının Tesis, İşletme ve Faydalanmanın Düzenlenmesine Ait Esas ve Usuller” adlı tamimi yayımlamıştır.

Tablo 22 Yıllar itibariyle hatıra ormanı gerçekleşmesi [26].

Yıllar	Alan (ha)	Katılan Kişi Kuruluş	Dikilen Fidan (000 Ad)	Yatırılan Para (2003 yılı Fiyatları ile) (Milyon TL.)
1994	1 517	31 144	1 084	138 113
1995	1 783	11 344	1 716	243 977
1996	200	2 512	538	412 940
1997	994	30 142	695	578 396
1998	864	16 885	1 592	368 068
1999	435	273	1 588	243 781
2000	539	750	252	209 245
2001	631	620	613	291 959
2002	1 031	168	894	327 600
2003	1 856	40 130	2 083	
2004	9 850	133 968	11 055	2 814 079

Madde 6 ise projelendirme başlığını taşımaktadır;

“Madde 6 - Bu Kanun hükümlerine göre yapılacak ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları, Orman Bakanlığınca hazırlanacak tip uygulama projelerine göre yürütülür.”

Madde 7 ise İdare ve Amenajman başlığını taşımaktadır;

“Madde 7 - Bu Kanun hükümlerine göre kurulan ormanlar, 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre işletilir ve idare olunur.”

Madde 8 ise faydalanma başlığını taşımaktadır

“Madde 8 - Bu kanunla kurulan ormanlardan elde edilen aslı ve tali ürünler, hak sahipleri tarafından 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine uygun olarak serbestçe değerlendirilir.”

3.1.1.6. 4122 Sayılı Yasa'nın 9. Maddesi'ne Göre Değerlendirme

Gelirler madde 9 da yer almıştır;

“Madde 9 - Bu kanun hükümlerine göre Orman Bakanlığınca yürütülecek ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının harcamaları aşağıdaki gelirlerden karşılanır.

a) İthal edilen aslı ve tali, gayrimamul, yarımamul ve mamul orman ürünleri ithalât vergi hasılatından % 30 oranında alınacak paylar.

b) Tahsisli orman emvali satışlarından;

1. Tahsisen satılan yakacak odun ve köylü pazar satışlarından satış bedelinin % 1'i,

2. Lif-yonga sanayinin ihtiyacı için tahsisen verilen lif-yonga odunları tahsis bedelinin % 2'si,

3. Kamu kurum ve kuruluşlarına tahsisen verilen tomruk, direk, kâğıtlık ve sanayi odunlarının tahsis bedelinin % 2'si,

Oranında alınacak paylar.

c) 6831 sayılı Orman Kanununun 52 nci maddesi hükmüne göre, özel orman alanlarında % 6 oranında verilen yapılaşma izinlerinde, yetkili birimce onaylı yol, bina ve tesis proje bedellerinin % 1'i oranında alınacak paylar.

d) Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye Yönetmeliği hükümlerine göre yapılan satışlardan;

1. Satış gelirlerinin % 6'sı oranında,

2. Orman Genel Müdürlüğünce hesaplanan kurumlar vergisi üzerinden ayrıca ödenecek % 2'si oranında,

3. Artırmalı orman emvali satışlarında, alıcıdan tahsil edilecek % 3 oranında,

Alınacak paylar.

e) Orman Ürünleri Sanayii Anonim Şirketince satılan yarımamul ve mamul orman emvali satışlarında, alıcıdan tahsil edilecek % 3 oranındaki paylar.

f) 9.8.1983 tarihli 2872 sayılı Çevre Kamumu gereğince oluşturulan "Çevre Kirliliğini Önleme Fonu" gelirlerinin % 5'i.

g) 6831 sayılı Orman Kamumu hükümleri gereğince verilecek izin veya irtifak haklarına dayanılarak, devlet ve diğer kamu tüzel kişileriyle özel ve tüzel kişilerce, kâr gayesi bulunmaksızın ve kamu yararına hizmetlerde kullanılmak üzere yapılacak tesislerin dışındaki her türlü tesisin, proje toplam bedelinden orman sahasına isabet eden kısmının % 2'si oranında alınacak paylar.

h) 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kamumu hükümleri gereğince kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisinde hazinece tahsil edilen yıllık kira bedellerinin % 2'si oranında alınacak pay.

ı) Karayolları Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni yol yapımı projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin % 1'i oranında alınacak pay.

j) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni baraj projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin % 2'si oranında alınacak pay.

k) Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni gölet ve yol projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin % 1'i oranında alınacak pay.

l) Bağışlar ve yardımlardan sağlanan gelirler

Yukarıda, (a), (b), (c), (d), (e), (f), (g), (h) fıkralarında belirtilen gelirler ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından, tahsilatın yapıldığı tarihi takip eden ayın en geç 15 ine kadar Ağaçlandırma Fomunun gider hesabına yatırılır.

(ı), (j) ve (k) fıkralarında belirtilen paylar, ilgili kurumlar tarafından yıllık bütçelerinin hazırlanması sırasında hesaplanarak, bütçelerinin transfer tertiplerine ödenek olarak konur. Transfer tertiplerine konan bu ödenekler, bütçenin başlangıcını takip eden bir ay içinde Ağaçlandırma Fonu gider hesabına aktarılır. (ı), (j), (k) fıkralarında belirtilen paylar, ilgili kurumlar tarafından yürütülen proje keşiflerine bir poz numarası ile dahil edilir ve buradaki harcamaya özel sektör veya proje sahibi kuruluş tarafından gerçekleştirilen somuç envanter bilgisi olarak her sene Orman Bakanlığına bildirilir. Kamu kurum ve kuruluşlarınca yılı bütçelerine konulan ödeneklerle yapılması gereken

ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yılı içinde gerçekleştirilmediği takdirde bu işler için bütçelerinde ayrılan ödenekler aynı mali yılın kasım ayında Ağaçlandırma Fonu gider hesabına aktarılır.

Bu gelirler; Kurumlar Vergisinden, yapılacak bağışlar ve yardımlar ise veraset ve intikal vergisinden muaftır.”

Bu madde ile kaynak temin edilmeye çalışılmıştır. Yasalarla konulmuş olan fonların, yani orman ürünleri üzerinden alınan fonların ağaçlandırmaya aktarıldığı ve böylece hem ağaçlandırma yapıldığı hem de ormandan alınanın ormana verildiği savunulmuştur [24].

Ancak, Kanunun hedeflediği bu gelirler Çevre Fonu hariç, düzenli ve yeterli olarak sağlanamamıştır. Nitekim Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Fona hiç katkısı olmamıştır [22].

Tablo 23’de 4122 yasa çerçevesinde fonda toplanan ve harcanan paralar gösterilmektedir [29].

Tablo 23. Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü genel müdürlüğü fon/özel ödenek gelir ve giderleri [29].

	YIL	GELİR (Trilyon TL)	GİDER (Trilyon TL)
FON	1997	3 651 734	3 408 811
	1998	7 393 331	6 687 394
	1999	10 354 249	7 215 295
	2000	20 488 257	12 339 102
	2001	17 913 160	16 447 913
ÖZEL	2002	27 387 668	9 789 326
ÖDENEK	2003	95 334 565	21 858 936

Fondaki gelir gider tablosu incelendiğinde; toplanan gelire rağmen gider miktarının çok düşük oranlarda kaldığını görmek mümkündür. Dolayısıyla; ağaçlandırma etkinliklerinde finansal açıdan bir problemin olduğunu söylemek çok doğru olmaz.

3.1.1.6.2.1. Özel Ödenek

Ağaçlandırma Fonu Yönetmeliği'nin yürürlükten kaldırılmasıyla birlikte bu fonun yerine gelirlerin ve bu gelirlerden yapılacak harcamaların düzenlenmesi amacıyla özel ödenek oluşturulmuştur. Özel ödeneğin amacı kapsamı ve kullanımı ile ilgili ilke ve yöntemler Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü hizmetlerine ilişkin ilke ve yöntemlerde belirtilmektedir. Burada belirtilen ilke ve yöntemlere göre; yürütülecek ağaçlandırma ve erozyon kontrolü onarım ve iyileştirme çalışmaları için aşağıda belirtilen gelirler, genel bütçeye gelir ve Bakanlık bütçesine özel ödenek kaydedilmek suretiyle kullanılır [29].

Özel ödeneğin gelirleri;

a-Orman Genel Müdürlüğü'nün yıllık satış gelirlerinden yüzde beş (% 5) kadar Çevre ve Orman Bakanınca tespit edilecek miktar,

b-Orman Genel Müdürlüğünce yapılacak orman ürünü satışlarından;

1-Tahsisen satılan yakacak odun ve köylü Pazar satışlarından satış bedelinin % 1'i,

2-Lif yonga sanayiinin ihtiyacı için tahsisen verilen lif yonga odunu bedelinin % 2'si,

3-Kamu kurum ve kuruluşlarına tahsisen verilen tomruk, kağıtlık ve sanayi odunlarının tahsis bedelinin % 2'si oranında alınacak paylar.

c-Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye Yönetmeliği hükümlerine göre yapılan satışlardan;

1-Satış gelirlerinin % 6'sı oranında,

2-Orman Genel Müdürlüğünce hesaplanan kurumlar vergisi üzerinden ayrıca ödenecek % 2'si oranında,

3-Artırmalı orman envali satışlarında, alıcıdan tahsil edilecek % 3 oranında alınacak paylar.

d-6831 sayılı Orman Kanunu'nun 52. maddesi hükmüne göre, özel orman alanlarında % 6 oranında verilen yapılaşma izinlerinde, yetkili birimlerce onaylı yol, bina ve tesis proje bedellerinin % 1'i oranında alınacak paylar,

e-6831 sayılı Orman Kanununun 16., 17., 18. ve 115. maddelerine göre verilen izin, muvafakat, intifa ve irtifak hakkı gelirleri,

f-6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri gereğince verilecek izin veya irtifak haklarına dayanılarak, devlet ve diğer kamu tüzel kişileriyle özel ve tüzel kişilerce, kar amacı bulunmaksızın ve kamu yararına hizmetlerde kullanılmak üzere yapılacak tesislerin

dışındaki her türlü tesisin proje toplam bedelinden orman alanına isabet eden kısmının %2'si oranında alınacak paylar,

g-2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu hükümleri gereğince kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisinde hazinece tahsil edilen yıllık kira bedellerinin %2'si oranında alınacak pay,

h-Gerçek ve tüzel kişilerce ağaçlandırma ve erozyon kontrolü etkinliklerinde kullanılmak üzere yapılan yardım ve bağışlar,

ı-Hatıra Ormanı kurulmasını talep eden gerçek ve tüzel kişilerce bu ormanların kurulması için gerekli giderleri karşılamak üzere yatırılan bedeller ve bakanlıkça kurulan hatıra ormanlarına fidan diktirmek isteyen gerçek ve tüzel kişilerce yatırılan fidan bedelleri,

i-Kredi geri dönüşünden elde edilen gelirler olarak belirlenmiştir.

Adı geçen özel ödeneğin kullanımına ilişkin esas ve usuller ise aşağıdaki şekildedir;

a-Bakanlıkça yapılacak ve yaptırılacak her türlü ağaçlandırma ve erozyon kontrolü etkinlikleri ile bu etkinliklerle ilgili etüt, planlama, projelendirme, tesis, bakım ve koruma giderleri,

b-Köy tüzel kişilikleri tarafından yapılacak özel ağaçlandırmalara ait uygulama projelerinin tanzimi için yapılacak giderler,

c-Ormanlık alanda, hazine arazilerinde ve sahipli arazilerde bu esas ve usullerin 10., 11., ve 12. maddelerinde belirtilen gerçek ve tüzel kişilerce yapılacak özel ağaçlandırmalar için verilecek krediler,

d-Hatıra ormanı kurulmak üzere şartlı bağışta bulunan gerçek ve tüzel kişiler için yapılacak ağaçlandırma harcamalarıdır.

Yukarıda belirtilen kanun ve yönetmelikler ülke genelindeki ve doğal olarak çalışma alanımızdaki ağaçlandırma etkinliklerini düzenlemek amacı ile çıkarılmıştır. Bu kanun ve yönetmeliklerin yanında ağaçlandırma örgütü tarafından etkinliklerin daha verimli ve sistemli yürütülmesi amacıyla çeşitli tamimler yayınlanmaktadır.

3.1.1.7. 4122 Sayılı Yasa'nın 10-11-12-13-14-15-16-17. Maddeleri'ne Göre Değerlendirme

Madde 10 da harcamalar başlığı altında olup;

“Madde 10 - Bu kanun hükümlerine göre sağlanan gelirler; 6831 sayılı Orman Kanununun 22.5.1987 tarih 3373 sayılı Kanunla değişik 64 üncü maddesi hükmüne göre kurulmuş olan Ağaçlandırma Fonunda ayrı bir bölümde toplanır. Toplanan bu gelirler; herhangi bir kesinti yapılmaksızın, sadece bu kanun hükümlerine göre yapılacak ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarında kullanılır.”

Madde 11 de eğitim ve tanıtım başlığı altında olup;

“Madde 11 - Ağaç ve orman sevgisini yaygınlaştırmak için Türk Silâhlı kuvvetleri ile Millî Eğitim Bakanlığı, eğitim ve ders programlarında; Adalet Bakanlığı, ceza ve tevkif evlerinde ağaçlandırma ve erozyon konulu uygulamalı eğitimlere yer verirler.

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolünü teşvik etmek, bu amaçla kurulmuş vakıflara üye olmayı özendirmek için Orman Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü ile Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü gerekli tanıtım çalışmalarını yaparlar.”

Madde 12 ödüllendirme ve teşvik başlığı altında olup;

“Madde 12. Ağaç ve orman sevgisinin yaygınlaştırılmasına, ormancılığın geliştirilmesine, erozyonun önlenmesine, çevrenin korunmasına önemli hizmetleri geçmiş, yeni ormanların kurulmasına fiilen veya maddî katkıda bulunmuş kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere, Orman Bakanlığınca plaket ve sertifika verilebilir.

Bu Kanun hükümlerine göre kurulan ormanlarda, ağaçlandırma bakım ve koruma masraflarının tamamı gelir ve kurumlar vergisi matrahından düşülür.”

Madde 13 yasaklar başlığı altında olup;

“Madde 13. Bu Kanun hükümlerine göre tahsis edilerek, izin verilerek veya irtifak hakkı tesis edilerek kurulan ormanlarda, bina ve tesis yapılamaz. Bu alanlar amaç dışında kullanılamaz, ipotek edilemez, üçüncü şahıslara devredilemez. Amaç dışı kullanılması veya üçüncü şahıslara devredilmesi, bir yıl içinde projelendirilerek uygulamaya geçilmemesi, beş yıl içinde amacın gerçekleştirilmemesi halinde; tahsis veya izin iptal edilir. Sahaya doğrudan ve bedelsiz el konulur. Ayrıca izin sahibinden iptale kadar geçen süre için Orman Bakanlığınca mahallî rayice uygun ecrimisil alınır.”

Madde 14 suçların takibi ve cezalar başlığı altında olup;

“Madde 14 - Bu Kanun hükümlerine göre tesis edilen ormanlarda işlenen suçlar, 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre takip edilir ve cezalandırılır.”

Kaldırılan ve Değiştirilen Hükümler

“Madde 15 - Kaldırılan ve değiştirilen hükümler;

a) 7336 sayılı "Devlet Orman İşletmelerinden ve Kereste Fabrikalarından Satılan Orman Mallarından Vilayet Hususi İdareleri için Hisse Alınması Hakkında Kanun" yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 18 inci maddesinin (k) bendinde parantez içinde yer alan "Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne" ibaresinden sonra gelmek üzere ve "Orman Genel Müdürlüğü'ne" ibaresi eklenmiştir.

c) 29.5.1986 tarihli 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 4 üncü maddesi (c) fıkrası yürürlükten kaldırılmış, aynı Kanunun 4 üncü maddesinin (e) fıkrasına, "Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükellefleri" ibaresinden sonra gelmek üzere (Orman Genel Müdürlüğü hariç) ibaresi eklenmiştir.

d) 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununun 32 nci maddesi ikinci fıkrasının (e) bendine, "Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükellefleri" ibaresinden sonra gelmek ve parantez içinde yer almak üzere (Orman Genel Müdürlüğü hariç) ibaresi eklenmiştir.

e) Bu Kanun hükmüne göre tahsis edilen sahada halen madencilik faaliyeti yapılmakta ise; madencilik faaliyetinin izin süresinin bitimine kadar ormansız alan statüsü uygulanır.”

Yönetmelik

“Madde 16 - Bu Kanun uygulanmasına ilişkin esas ve usuller, Orman Bakanlığınca bir yıl içinde hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.”

Yürürlük

“Madde 17 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.”

Yürütme

“Madde 18 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.”

4. SONUÇLAR

Türkiye, üzerinde bulunduğu toprakların coğrafi konumu nedeniyle oldukça farklı bir doğal yapıya sahiptir. Arazi son derece engebeli, bitki örtüsü son derece değişkendir. Ülke topraklarının % 27'si ormanlarla kaplı görünüyor olmasına rağmen, bunun önemli bir bölümü bozuk orman niteliği taşımaktadır.

Ağaçlandırma çalışmalarının başlangıcı 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı Orman Yasasına dayanmaktadır 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı Orman Yasası'nın çeşitli tarihlerde değiştirilen ilgili maddeleri, 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Seferberliği Yasası, Ağaçlandırma Yönetmeliği, Ağaçlandırma Fonu Yönetmeliği, Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Seferberliği Yönetmeliği ile Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usuller Tebliği, ülkemizdeki ağaçlandırma çalışmalarının yasal altyapısını oluşturmaktadır. Adı geçen yasal düzenlemelerde, güncel koşulların gereği ve çoğu zaman siyasi tercihler doğrultusunda sık sık değişiklikler gerçekleştirilmekte, kalıcı ve sağlam bir yasal altyapının oluşum koşulları ortadan kaldırılmaktadır.

Ağaçlandırma çalışmalarının geçmişi incelendiğinde, planlı dönemle birlikte bir artışın olduğu ancak 1990 yılından sonra çalışmaların aynı düzeyde devam etmediği ve düşüşe geçtiğini görmekteyiz. Bununla beraber 1995 yılında ağaçlandırma etkinliklerine hız verilmek istenmiş fakat istenilen başarıya ulaşılamamıştır.

Türkiye'de yapılan ağaçlandırma çalışmaları incelendiğinde, yasa çıkarılmadan önceki dönemi kapsayan 1987–1994 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışmaları miktarı 573 965 ha'dır. Bu 8 yıllık dönemde yıllık yaklaşık 72 000 ha alan ağaçlandırılmıştır. Yasa çıkarıldıktan sonraki dönemi kapsayan 1996–2003 yılları arasında ise 223 173 ha alan ağaçlandırılmıştır. Bu 8 yıllık dönemde ise yıllık yaklaşık 28 000 ha alan ağaçlandırılmıştır. Yasadan önce 72 000 ha olan yıllık ağaçlandırma miktarı yasadan sonra 28 000 hektara düşmüştür.

Yeşil kuşak ağaçlandırmalarında ise, yasadan önceki dönemde yani 1991–1994 yılları arasında 18 439 ha alanda ağaçlandırma çalışması yapılmışken, yasadan sonraki 4 yıllık dönemde yani 1996–1999 yılları arasında 8 477 ha alanda çalışma yapılmıştır. Yasadan önce yıllık 46 000 ha olan alan yasadan sonra 21 000 hektara düşmüştür.

Erozyon kontrolü çalışmalarına bakıldığında, yasadan önceki 4 yıllık dönemde 1991–1994 yılları arasında 24 199 ha alanda erozyon kontrolü yapılırken, yasadan sonraki 4 yıllık dönemde 104 454 ha alanda çalışma yapılmıştır. Erozyon kontrolü çalışmaları yasadan sonra artış göstermiş; yasadan önce yıllık 6 000 ha alanda çalışma yapılırken, yasadan sonra 26 000 ha alanda çalışma yapılmıştır.

Özel ağaçlandırma çalışmalarında ise hem proje sayısı açısından hem de ağaçlandırılan alan miktarı açısından bir artış trendinin bulunduğu görülmektedir. Ancak, bu artışın istikrarlı olduğunu söylemek olanaklı değildir. Zira, birbirini takip eden yıllarda oldukça keskin iniş çıkışların yaşandığı da görülmektedir. Yıllara göre tahsis edilen kredi miktarlarında da benzer durumu görmek olanaklıdır.

Ayrıca yasadan önce proje başına yaklaşık 343 da alanda özel ağaçlandırma çalışması yapılırken, yasadan sonra proje başına yaklaşık 309 da alan özel ağaçlandırılmıştır.

Her ne kadar 4122 sayılı yasa ile pek çok kurum ve kuruluşa ağaçlandırma konusunda yükümlülük verilmişse de, ülkemizdeki ağaçlandırma çalışmalarının tüm yükünü Çevre ve Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü çekmektedir. Ancak, örgüt yapısının tarihsel süreç içerisinde istikrara kavuşturulamaması oldukça büyük sıkıntılar doğurmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlıkları'nın birleştirilmesinin üzerinden henüz çok geçmeden, bugünlerde bu iki bakanlığın ayrılmasının gerekliliğinin konuşuluyor olması, bu istikrarsızlığın tipik örneklerinden biridir. Bu istikrarsızlıkta, hükümetlerin ormancılık konularına siyasi pencereden bakma alışkanlıklarının büyük payı bulunmaktadır.

Diğer yandan, 1986 yılından beri uygulanmaya başlanan özel ağaçlandırmalar, ülkenin orman varlığını artırmak konusunda atılmış yeni adımlardan birisidir. Özel ağaçlandırma çalışmalarına konu olan arazilerin % 70'i orman arazisi niteliğindedir. % 27'si hazine arazisi ve yalnızca % 3'ü tapulu arazidir. Dolayısıyla, özel ağaçlandırma çalışmalarının, büyük bölümü orman olmak üzere kamu arazilerinde yoğunlaştığını söylemek yanlış olmayacaktır.

5. ÖNERİLER

Orman içi ve dışı alanlardaki ağaçlandırma etkinliklerinin sürekliliği ve başarısı için; ağaçlandırılacak alanların mülkiyet durumları kesinlikle belli olmalı ve bu alanlar çeşitli dış faktörlerin etkilerinden korunmalıdır. Çünkü orman köylülerinin sosyal ve ekonomik sorunları mülkiyet problemi şeklinde yansımakta ve ağaçlandırma faaliyetleri olumsuz etkilenmektedir.

Yine orman dışı alanlarda ağaçlandırma yapabilmek için ülke genelinde mülkiyet ve kadastro çalışmalarının en kısa zamanda tamamlanması gerekmektedir. Bu çalışmalar sırasında, devlete, gerçek ve tüzel kişilere ait alanlar belirlenmeli ve bu alanlar sahipleri adına tapuya kaydedtirilmelidir.

Bunun yanında otlatma ve mera alanlarının tam belirlenmemiş olması, ağaçlandırılacak alanların otlatma alanı olarak kullanılmasına neden olmaktadır. Plansız yoğun otlatma, mera alanlarının belirlenememesi ve ıslah edilememesi ülkemiz için büyük bir tehlike olan erozyonu artırmaktadır.

4122 Sayılı Yasa ile görülmüştür ki; bir takım yasaklar ve emredici hükümlerle bir yere varmak mümkün değildir. Eğer ormanı korumak ve geliştirmek istiyorsak öncelikle ormanın içinde ve etrafında yaşayan orman köylümüze sonrada tüm yurttaşlara ormanın sevdirmesi gerekmektedir.

Yasa'nın amaç ve kapsamını ortaya koyan 1. maddesi maalesef amacına ulaşmamıştır. Ağaçlandırma çalışmalarında istenen başarı sağlanamamış, ağaçlandırılan alan miktarı 100 000 hektarlara ulaşmamıştır.

2.madde; 2/B maddesiyle orman sınırları dışına çıkarılan arazilerde arazi sahibine özel ağaçlandırma hakkı tanımıştır. Bu madde 2/B ile çelişkili olduğundan kaldırılması gerekmektedir.

Yasanın 4.maddesi ile bazı kurum kuruluşlara ağaçlandırma yükümlülüğü getirilmiş fakat bu konuda da istenilen durum sağlanamamıştır. Çünkü bu kurum ve kuruluşlar fona hiçbir şekilde katkıda bulunmamışlardır. Dolayısıyla bu maddeninde bir hükmü olmadığından kaldırılması yerinde olacaktır.

Görüldüğü üzere yasanın bir çok maddesi beklenen etkiyi göstermemiş dolayısıyla yasa ile istenilen ağaçlandırma çalışmaları yapılamamıştır. Günümüzde yeni ormancılık ve ağaçlandırma politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yasal düzenlemelerde bir dağınıklık

var. Oysa ormancılık etkinlikleri uyumlu ve birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Bu bakımdan da ayrı ayrı düzenlemeler yerine ormancılık politikasını günün koşullarına göre yeniden ele alması gereken tek bir yasaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Organizasyon ile ilgili öneriler; ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde görevli olan ağaçlandırma örgütünün, yıllardan beri bir organizasyon eksikliği yaşadığı bilinmektedir. Günümüze kadar örgüt yapısında çeşitli düzenlemeler yapılmasına karşın ideal örgüt yapısı bir türlü belirlenememiş görünmektedir. Bu yüzden örgüt yapısında, kısa süreli değişikliklerden kaçınılmalı ve yapılacak değişikliklerin örgüt içinde daha önce tartışılması ve belirli bir geçiş dönemi tanınarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde, sivil toplum kuruluşları, tüzel kişilikler ve gerçek kişilerle eşgüdüm sağlayacak, taşra örgütlerinde bir halkla ilişkiler birimi kurulabilir. Bu şekilde, ağaçlandırma etkinliklerinin kamuoyunda duyurulması, halka ağaçlandırmaların anlatılması ve bu anlamda ağaçlandırma mühendislerinin üzerindeki yükün de azaltılması sağlanmış olunabilir.

Finansal sorunlarla ilgili öneriler; ağaçlandırma örgütü tarafından yapılan ağaçlandırmalara finansal kaynak bulunmasında bulgular bölümünde belirtildiği gibi sıkıntı yaşanmamaktadır.

Daha önce ağaçlandırma fonundan desteklenen etkinlikler, fonun kapatılmasıyla özel ödenekten karşılanmaya başlanmıştır. Ağaçlandırma fonunun kullanımı, taşra örgütü yöneticileri tarafından yönetilirken, özel ödeneğin kullanımı ise merkezden ayarlanmaktaydı. Bu kaynağın kullanımında yöresel koşulların dikkate alınmaması, her bölgenin aynı kapsamda değerlendirilmesi nedenleriyle verimli şekilde kullanım mümkün olmamıştır.

Ayrıca ağaçlandırma giderleri özel ödenek kapsamında, her bölge için hektar başına aynı kabul edilmekte ve bu da bazı bölgelerde darboğazlara yol açmaktaydı.

Tüm bu olumsuzlardan dolayı bölgesel gelir ve giderleri göz önünde tutacak şekilde bir ödenek hazırlanması yoluna gidilmelidir.

Genel olarak;

1-Türkiye’de ağaçlandırma konusu, ne yazık ki hala, değişmez bir devlet politikası konumuna ulaşmamıştır. Ağaçlandırma çalışmalarında belli bir noktaya gelinmiş olması, tamamıyla çeşitli dönemlerdeki ormancı teknik elemanlarının çaba ve özverilerinin eseri olarak değerlendirilmelidir. Özellikle yasama ve yürütme erkini ellerinde bulduran siyasi

iradeler konuya güncel gereksinimlerin dışında uzun vadeli ve kararlı bir bakış açısıyla bakamamaktadırlar.

2-Bu durumun en açık ispatlarından birisi, yasal düzenlemelerde yapılan sık değişikliklerdir. Getirilen her yeni hüküm, ormancılık örgütünün adaptasyonu için gerekli yeni bir süre anlamına gelmektedir. Uygulamada, sık yapılan değişiklikler, değişikliğin özü yararlı bile olsa, yarardan çok zarar getirmektedir. Görüldüğü üzere ağaçlandırma çalışmalarına gereken önemi ve hızı vermek için çıkarılan 4122 sayılı yasa ile de istenilen başarıya ulaşılamamıştır.

3-Benzer durumu örgüt yapısında yapılan değişiklikler için de söylemek olanaklı değildir. Bakanlık ve alt birimleri düzeyinde meydana gelen sık değişimler, her yeni siyasi iktidar döneminde yönetici kadroların değişmesi, mesleki bilgi ve becerinin atama ve yükseltmelerde dikkate alınmaması gibi, ormancılık için alışlageldik sorunlar hem genel ağaçlandırma çalışmaları için hem de özel ağaçlandırma çalışmaları için birer başarısızlık faktörü oluşturmaktadır.

4-Kredi kullanım oranlarındaki düşüklük, halkın özel ağaçlandırma çalışmalarına yeterince ilgi göstermediğini ortaya koymaktadır. Bu ilgisizliğin en önemli nedeni, bilgilendirme yetersizliğidir. Gerçekten de, gerek kentsel gerekse kırsal yerleşimlerde yaşayanlar özel ağaçlandırmalar konusunda yeterince bilgilendirilmiş değildir. Bu noktada, ormancılık örgütünün diğer alanlarda da olduğu gibi, çağdaş bilgilendirme, tanıtım ve halkla ilişkiler tekniklerini kullanmıyor olmasının ana faktör olduğu düşünülmektedir. Özel ağaçlandırmaların yaygınlaştırılması için, hedef kitlenin niteliğine göre broşür basımı ve dağıtımından başlanarak internet olanaklarının kullanımına kadar geniş yelpazede pek çok yol ve yöntemin kullanılması özel ağaçlandırmalara gösterilen ilginin artmasına yol açacaktır.

5-Her bir coğrafi bölgenin ve hatta yörenin kendine has koşulları bulunmaktadır. Bu koşullar, özel ağaçlandırmalar gösterilen ilgiyi de doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, bölgesel ve yerel koşulların dikkate alınarak hazırlandığı bölgesel ve yerel özel ağaçlandırma planları, ormancılık örgütünün bu konudaki çalışmalarında verimliliği kesin biçimde artıracaktır. Bu planlarda, bölgenin ve yörenin temel özellikleri, özel ağaçlandırmaları teşvik eden ve kısıtlandırıran koşulları, sosyo-ekonomik nitelikler gibi konular ayrıntılarıyla ele alınıp, bunlara dayalı bölgesel özel ağaçlandırma yaklaşımları geliştirilmiş olmalıdır.

6. KAYNAKLAR

1. Anonim, Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Programı, Ankara, 2005.
2. URL-1. www.ogm.gov.tr/orman.htm Orman Varlığımız, 1 Haziran 2005.
3. Gümüş, C., Ormancılık Politikası, K.T.Ü. Matbaası, Trabzon, 2004.
4. Ekizoğlu, A., Özel Ağaçlandırmaların Türkiye Ormancılığındaki Yeri ve Önemi, İ.Ü. Araştırma Fonu, Proje No:1484/28082000, İstanbul, 2000.
5. Yıldırım, H. T., İstanbul Bölge Müdürlüğünde Ormancılık Politikası Yönünden Ağaçlandırma Sorunları ve Çözüm Yolları, Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2004.
6. Ürgenç, S., Ağaçlandırma Tekniği, Emek Matbaacılık, İstanbul, 1998.
7. Yahyaoğlu, Z., Genç, M., Demirci, A., Üçler, A. Ö., Turna, İ., Türkiye’de Silvikültür ve Ağaçlandırma Sorunları ve Çözüm Önerileri, K.T.Ü. Orman Fakültesi, Yayın No:48, Trabzon, 1995.
8. Eryılmaz, A. Y., Ağaçlandırma Çalışmaları ve İzlenmekte Olan Politikalar, K.T.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, 4, 1 (1981) 220-233.
9. Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., Ekizoğlu, A., Ormancılık Politikası, İ.Ü. Basımevi, İstanbul, 1996.
10. Özdönmez, M., Türkiye’nin Ağaçlandırma Problemleri Üzerinde Ormancılık Politikası Yönünden Araştırmalar, Doçentlik Tezi, İ.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1971.
11. Geray, U., Ulusal Çevre Eylem Planı, Orman Kaynaklarının Yönetimi, DPT Yayın ve Temsil Daire Başkanlığı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü, Ankara, 1998.
12. URL-2. www.fao.org/forestry/site/8287/en, Forest Resources Assessment Programme, 2000, *Global Forest Area*, 2 Eylül 2003.
13. Odabaşı, T., Çalışkan, A., Bozkuş, F., Silvikültür Tekniği (Silvikültür II), İ.Ü. Basımevi, İstanbul, 2004.
14. Görçelioğlu, E., Sel ve Çığ Kontrolü, İ.Ü. Basımevi, İstanbul, 2003.
15. Ürgenç, S., 1987, Türkiye’de Ağaçlandırmanın Önemi, Kapsamı ve Geliştirilme İmkanları, Türkiye Ekonomisinde Ağaçlandırmanın Yeri ve Önemi, 25-26 Eylül 1987, İstanbul, 1, 19-35.

16. Kara, V., Proje Düzenlenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar ve Projelerde Görülen Genel Eksiklikler, T.C. Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü Etüt-Proje Teknikleri Seminer Notları, 3-7 Haziran 2002, Eskişehir.
17. Salleh, M.N., Tropikal Yağmur Ormanlarının Verimlilik Fonksiyonlarının Güçlendirilmesi Mücadeleleri, XI. Dünya Ormancılık Kongresi, 13-22 Ekim 1997, Antalya, Bildiriler Kitabı, 3, 3-21.
18. URL-3. Siry, J.P., Cabbage, F.W., Ahmed, M.R., 2003, *Sustainable Forest Management: Global Trends and Opportunities*, Forest Policy and Economics, www.sciencedirect.com 22 Ocak 2004.
19. Örs, Y., Çolakoğlu, M.H., Avrupa Birliğinin Ormancılık Stratejisi ve Ekosistemin Korunması Programı, Ekin Yayın Grubu, İstanbul, 2003.
20. Özdönmez, M., İstanbullu, T., Orman Yasasındaki Ağaçlandırma ile İlgili Hükümlerde Yapılan Değişiklikler ve Bunların Kritiği. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, 39, 1 (1989) 50-62.
21. Özdönmez, M., Akesen, A., Türkiye'nin Ağaçlandırma Politikasında Hızlı Gelişen Türlerin Yeri ve Önemi, Türkiye'de Hızlı Gelişen Türlerle İlgili Olarak Bugüne Kadar Yapılan Uygulamaların Değerlendirilmesi ile Bu Türlerin Yaygınlaştırılması Esaslarının Belirlenmesi, 14-16 Haziran 1995, Balıkesir, Bildiriler Kitabı, 1, 156-172.
22. DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2001-2005), Yayın No: 2531, Ankara, 2001.
23. Anonim, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü 1990-2000 Yılları Arası Faaliyet Raporu, T.C. Orman Bakanlığı Kayıtları, Ankara, 2000.
24. TBMM, 1995. TBMM Tutanaklar Dergisi, Cilt 82, Yasama Yılı:4, Dönem 19, 89. Birleşim, Ankara. 23.
25. TBMM, 1995. TBMM Tutanaklar Dergisi, Cilt 93, Yasama Yılı:4, Dönem 19, 147. Birleşim, Ankara.
26. Anonim, AGM Değerlendirme Raporu, Ankara, 2004.
27. TBMM, 1995. TBMM Tutanaklar Dergisi, Cilt 82, Yasama Yılı:4, Dönem 19, 90. Birleşim, Ankara.
28. TBMM, 1995. TBMM Tutanaklar Dergisi, Cilt 82, Yasama Yılı:4, Dönem 19, 87. Birleşim, Ankara.
29. Anonim, T.C. Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usuller, T.C. Orman Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında İzmir’de doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Buca’da tamamladı. 1995 yılında girmiş olduğu üniversite sınavında Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü’nü kazandı. 1999 yılında Orman Mühendisi ünvanını alarak bölüm birincisi olarak mezun oldu. 2001 yılında Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Orman Ekonomisi Anabilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans ve doktora eğitimi için YÖK’ün 35. maddesine göre Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalına görevlendirildi. Halen bu görevini sürdürmekte olan Sevim İNANÇ, İngilizce bilmektedir.

